

FÉNYSZÓRÓ

ÁRA
1000
PENGŐ

SZÍNHÁZ • FILM • ZENE • IRODALOM • KÉPZŐMŰVÉSZ

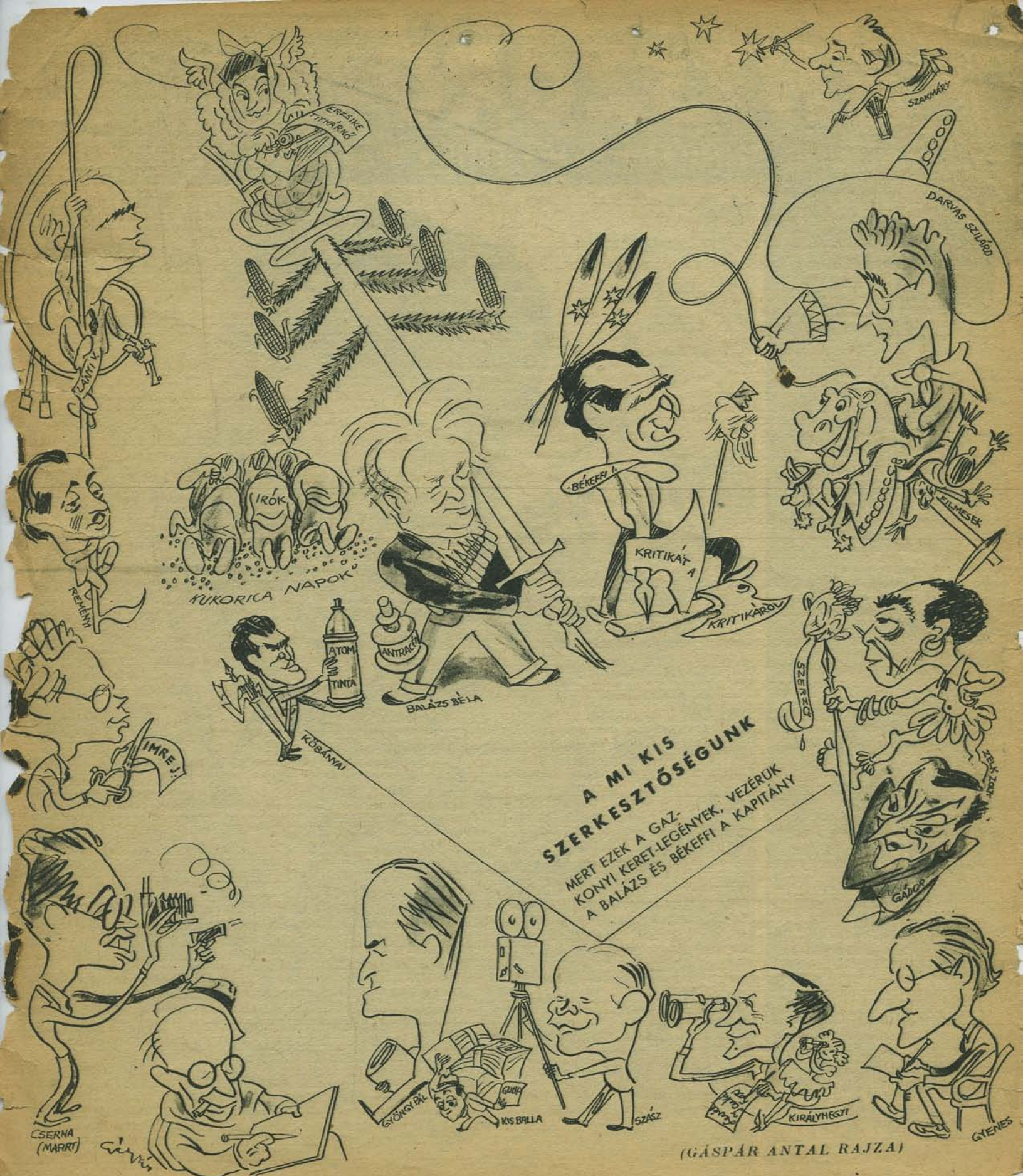

KARÁCSONY

GAÁL FRANCISKA

(Foto Kálmán)

I. ÉVF. 23. SZÁM

A MI KIS SZERKESZTŐSÉGÜNK
 MERT EZEK A GAZ-
 KONYI KERETLEGÉNYEK. VEZÉRÜK
 A BALÁZS ÉS BÉKEFFI A KAPITÁNY

(GÁSPÁR ANTAL RAJZA)

FÉNYSZÓRÓ

MŰVÉSZETI HETILAP

FŐSZERKESZTŐ BALÁZS BÉLA

FELELŐS SZERKESZTŐ: BÉKEFFI ISTVÁN

FŐMUNKATÁRS: DARVAS SZILÁRD

Karácsonytól - Karácsonyig

Irtta: KOVÁCS ISTVÁN

Szegeden történt. Most egy éve, ilyen tájban, többemagammal vártam azt az elképzelhetetlen, izgalmas pillanatot, amikor hosszas kalandozás, még több szenvedéssel teli távollét után a felszabadult Budapestre szabad emberként, emelt fővel térhetek vissza. Szeged már akkor a boldog, felszabadult városok közé tartozott, amikor Budapesten a nyilas téboly még csak kezdetét vette. Szegedet október 11-én szabadította fel a Vörös Hadsereg. Azóta várunk a nagy pillanatot, amely egyre késett és szomorúan, mélységes fájdalommal hallottuk a hivatalos és egyéb híreket, hogy fővárosunk öngyilkosságra készül, az elvetemült, a józanság és értelem legparányibb szikráját is nélkülöző náci és nyilas vezetőség ellenállást hirdet a Sztálin-grád óta győzelmet győzelemre halmozó, a szabadságot, az új életet hozó Vörös Hadsereg ellen. Budapest, a Duna királynője halálra ítélte magát. Kőza, vadnál vadabb hírek érkeztek az ostromlott városról. A náci és nyilas terror a közeli elmúlás gondolatának jegyében tehetetlen dühében tobzódva, a pusztítás legvadabb orgiáit rendezte. Sötét, reménytelen kétségbeesés ülte meg fekete lidércként mindnyájunk lelkét. Mindenki természetesen hozzátartozójára, baráti körére, otthagytott foglalkozására, szakmájára gondolt. Ebben a gyászos, desperált hangulatban, mint a filmszakma szerelmes rajongója, »Búcsú a magyar filmről« címmel cikket írtam a Szegeden megjelenő Délmagyarország című napilapban, amely az első demokratikus sajtótermék volt a már felszabadított Magyarországon. Elbűcsűztem a magyar filmtől, — attól a megtépázott, majd agyondicsért, hol sárbatiport, majd egekig magasztalt magyar filmtől, amely ugyan az utóbbi években a náci propaganda bűnös eszközevé lett, de mi mégis mindig a magunkénak, a demokratikus filmszakma gyermekének tekintettük. Búcsúmban volt elégtelen fájdalom is, hogy a filmgyártás lehetőségei a demokratikus magyar film megteremtésének alapfeltételei elpusztultak. De volt öröm is, azért a tudatért, hogy az utolsó fasiszta évek hazug filmjeitől végérvényesen megszabadulhatunk.

Egy esztendő telt el azóta. Szégyelem magam, hogy ilyen kishitű voltam, hogy ennyire lebecsültem azt a ropant élniakarást, azt a felmérhetetlen alkotóösztönt, ami ennek a szakmának mindig a sajátja volt, ami mindig lendületet adott.

Az első szabad karácsonyt ünnepeljük. A demokrácia, a szabadság Budapesten még csak 11 hónapos, de már a harmadik magyar filmet gyártják a filmgyárban, — a negyedik és az ötödik előkészítése folyamatban van és így tovább. A házak nagy része még romokban van. A közlélmézési gondok súlyosak. Az infláció vad iramban tépi, marcangolja gazdasági életünket, az ország teste még ezer sebből vérzik, — de a Jupiter-lámpák ragyogó fénye az új kultúrát jelzi: magyar filmet gyártanak.

Ez év januárjában jöttem Pestre, közvetlenül a felszabadulás után. A legrosszabbra voltam elkészülve a hírek után. De amit láttam, az a legvadabb fantáziát is felülmúlta, sokkal több, sokkal lesújtóbb volt, mint amit gondoltam. Pusztulás, halál, enyészet mindenfelé. A Duna királynője halott volt, kiszökött belőle az élet. Mégis: február 3-án, amikor még Budán javában tartottak a harcok, a pesti oldalon a belővések egymást érték, amikor az életnek, a törvénytörő életnek visszatérő életnek leghalványabb reménysugarát, vagy jelét sem lehetett látni, — mint egy pislákoló mécse, a temető sötétben, a dermesztő feketeségben: megnyitotta kapuit az Uránia filmszínház. Az új életet, a szabadságot szomjazó lakosság tömött sorokban, nem törődve a hideggel és nélkülözéssel, a fejük felett becsapódó gránátokkal, türelmesen állt sorba a jegyekért, hogy megnézhesse végre az első nem fasiszta, nem propaganda-filmet, az első orosz filmet. Csodálatos gyorsasággal kerültek elő az emberek a pinceodukból, a sötét, lélekölő bunkerekből. Ismerősök, elveszettnek hitt barátok ott találkoztak. Budapestre visszatért az élet! A filmszakma hozta vissza, a mozi megnyitása volt a pusztulásra ítélt, halottnak hitt város első mozdulata.

Nem lehet meghatódottság nélkül visszagondolni erre a majdnem hősnek mondható gesztóra, amit a filmszakma adott Budapestnek.

A tempó, az a gyorsaság, amellyel a mozi megnyitották, nem maradt kezdeti, tovább fokozódott! További mozik álltak a közönség szolgálatára és a közönség is szomjazan, közel öt éves nélkülözés után, szinte iltá, felszívta magába az új, demokratikus filmeket. Az orosz filmek gyors ideszállításával a nézők egyik csodálatból a másikba estek. Feltárult előttük az a világ, amelyről eddig beszélni sem volt szabad, amelyről eddig csak a leggonoszabbakat terjesztette az elvetemült fasiszta propaganda. A demokrácia ízét, az igazi önfeláldozást, a kollektív jóleső érzését ezekben a napokban kezdték csak észlelni és érezni. Moziba lehetett menni és az előadás előtt nem volt Ufa-híradó! Filmeket lehetett látni, amelyben nem Hitler hősi Németországát dicsőítették! Oly csodálatos és hihetetlen volt mindez!

De a lendület nem állt meg, — tovább fokozódott! Május elsején, Budapest első szabad májusán, amikor százazrek vonultak fel a Hősök Terére, — elkészült az első magyar hangos riportfilm. Május 1-én már filmet is tudtunk csinálni! Már részben újjáépítettük feldúlt, kirabolt, felégetett gyárainkat, laboratóriumainkat. A magyar közönség május elsején már az új, demokratikus híradót láthatta. Iszonyú aranyú fejlődés!

Ezerkilencszáznegyvenöt karácsonya van. Ha egy modern Rip van Winkle csak öt évi alvás után felébredne, nem hinne a szemének. Karácsony van és nem rendeznek »Kívánsághangverseny«-t! Nincs Téliurka-akció! Nincs

Filmkamara és Kiss Ferenc! Nincs Nemzeti Filmbizottság és Balogh László! Nincsenek a szokásos karácsonyi híradók, amelyekben az van, hogy derék honvédeink őrt állnak a Kárpátoknál. — És a sok nincs helyett, édes mámorító kötetlenség, szabadság van! A mozik orosz, amerikai és magyar filmeket játszanak. A közel négyezer tagot számláló Filmszakszervezet, mint a dolgozók szövetsége, a Magyar Filmipari Szövetség, mint a munkaadók képviselője, a reakciót kérlelhetetlenül kiseprő igazolóbizottsággal karöltve, rohammunkával egyengeti az egészséges fejlődés útját. A film- és mozi szakma minden várakozást felülmulva megmutatta, hogy méltó az új magyar demokratikus életre. Segítség nélkül, minden hatósági támogatás híján, a maga erejéből tápáskodott fel és újjáépítette

mozijait, amelyekből sok helyen istállót csinált a fasizmus; üzembehelyezte gyárait és laboratóriumait.

Mennyből az angyal lejött most, ezerkilencszáznegyvenöt karácsonyán. A filmes karácsonyfán a legtündöklőbb dísz a három új magyar film. De ragyognak a többi díszek is: a demokratikus filmszakmai képviselőletek, az egymás után megnyitott, új köntösbe bújtatott mozik, a szabadságot hirdető híradófilmek, hogy búcsút mondjanak a kishitűségnek, a reménytelenségnek, a reakciónak és a mult ezer álnok szövetségének.

Ezerkilencszáznegyvenöt karácsonyán üdvözlégy, vérrünk hullajtása drán, szenvedésünk veritékével, tüzből és vasból fogant, drága, mámorító, gyönyörű világ-szabadság!
AMEN

Francia pezsgő
Háromórás izléstelenség
és unalom
a Medgyaszay Színházban

Két felvonást hősiiesen végignéztünk a Jókai-téri műintézet ujdonságából, többre nem futotta türelmünkéből. Francia pezsgő helyett a jólismert pesti lötytyöt szervírozzák a Medgyaszay színház színpadán, amely hovatovább afféle szellemi espressóvá nővi ki magát. Halász Rudolf »írta« a »darabot«, amelynek egyetlen francia vonatkozása az, hogy úgy is szerepel benne. Ettől függetlenül a »békeévek« áporodott kabarélevegője árad a színpadról, az egymás nejtét úgyban és úgyon kívül állandóan cserélgető urakon keresztül olyan tömény gusztustalanságot kap a néző, hogy nem csodálkoznánk, ha a produkciónak sikere lenne.

Latabár Kálmán kissé stereotíp humora helyenként enyhíti az unalmat. Ifj. Latabár Árpád a papírmásé szerepből papírmásé figurát csinált, általában a színészek nem igen tudnak mit kezdeni a szellemtelen és buta szövegekkel. A színház közönségére jellemző, hogy Kiss Manyi komoly sikert arat kuplójával, amely azt a nyilván demokratikus bölcsességet sommázza, hogy marha, aki aranykészetét beszo- gáltatja. Körülbelül ezen a szellemi és erkölcsi nívón mozognak a »darab« többi korszerű aranyigazságai is. Buttykay Emmy szép és fiatal, reméljük, hogy egy megfelelőbb szerepben színészi képességeiről is írhatunk. Herendy Mancsi és Szőnyi Lenke alakításával hasonló okokból nem foglalkozunk, Lénárd Béla azonban szerepe minőségétől függetlenül is rossz színész. Erőltetett humora mélyen elszomorító.

Mindent összegezve, a Medgyaszay Színház ezúttal nem találta meg azt a Daykát, aki a esenevész csecsemőt fel- táplálja. A látottak alapján azt mond- juk, hogy hála Istennek.
—vas.

Latabár Kálmán és Kiss Manyi

Kiss Manyi és a két Latabár

Latabár Kálmán és Buttykay Emmy

(Foto MAFIRT-Győrnek)

Orosz és magyar zenei ujdonságok

Két hangversenyen is hallottunk új orosz muzsikát az elmúlt héten. Újorosznek számít Skrijabin is, akinek művészete a maga teljességében még mindig fölfedezésre vár. Hatalmas szimfonikus költeményeinek előadá- sára ritkán vállalkoznak a zenei testületek. Nehéz is eleget tenni Skrijabinnak, hiszen ő az óriás zenekarhoz még a nemlétező fényorgonát is megkívánta, oly egetverő hangszínlátomásai voltak. De külső vizuális segítség nélkül is látomásos hatást tesz a Filharmóniai Társaság legutóbbi estjén elhangzott alkotás, melynek »Le Poème divin« — Isteni költemény — címet adott az extatikus képezetű zeneköltő. De extázis ide, extázis oda, imponáló tudás, nagy- szabású szerkesztő- és építkezésképesség teszi maradandó beesűvé muzsikáját. Szimfonikus költeményének formaépülete, ha túlméretezett is, nem áttekinthetetlen.

Meg tud győzni Skrijabin és magával tud ragadni bennünket a maga végtelen eszme- világába. A művészi siker érdeméből méltó rész illeti Lukács Miklós értelmes, vilá- gosságra törekvő, lényegre világító karmesteri munkáját, amely Sibelius hatásos »Finlandia« rapszódijának és Smetana szép, nemzeti- romantikus ízű »Moldava« szvitjének előadásá- ban is érvényre jutott. Biztos keze alatt nagy, megértő odaadással játszotta a filharmóniai zenekar az est magyar ujdonságát, Kósa György »Jób« kantátáját. A mély és őszinte leleményű komponista szürke alapon fekete vonalrajzzal dolgozva, tárja ki a maga és mindnyájunk meg- viselt lelkének fájdalmait a biblikus ígéken át, melyek Basilides Mária megrendítő altszólamán a zeneköltő lelkéből közvetlenül a hallgatóság szívéhez szólnak.

Két orosz szerző szerepelt az Ajtay vonós négyes-társaság műsorán. Az egyik Glazunov akinek négyrészes művéből különösen a páros tételek, a lendületes scherzo és a bővérűen to- zódó finálé hatott üdítően, alkalmasint azért, mert ezekben a friss »kvartett-szellemen« kívül népies zamat is érződik. Persze jóval maibb, merészebb utakon jár az új szovjetorosz zene- költő-nemzedéket képviselő Csemerdzsi három- részes szvitje. Weiner Leó »Pasztorále- Fantázia-Fuga« című alkotása csak vonós- négyes-előadásban számít ujdonságnak, mint vonózenekari művet már évekkel ezelőtt be- mutatatták. A redukált hangzótest megszólalta- tásában talán még intenzívebben élvezték a klasszikus megformálás tökélyét, a hangszer- tes szelős mozgalmasságát. Amiben nagy része van a szépen fejlődő Ajtay—Frank-együttes zenekar-alkotói keltő, tömör, tiszta össz- játékának.
L. V.

Márai László:

MEDVETÁNC

Egyideje gondolnom kell a medvére. Nemcsak, mert a közelemben alszik. Végül is, megszoktam közellétét. De mostanában nyugtalanul alszom. Éjjel felébredek, figyelek. A sátor mellett, az alomban, ott hever. Hallom szuszogását. Néha megmozdul, s orrában ilyenkor megcsörren a láncos karika.

Most már tudom, nem szökne meg, akkor sem, ha elengedném a láncról. Ez a lánc már csak jelkép. Éjjel, ha nem tudok aludni, s a medve szuszogását hallgatom, arra kell gondolnom: talán nem is őt köti már a lánc, hanem engem, a tulajdonost! Képtelen gondolat. De művészek vagyunk, a medve és én, a táncoltató: nem szabad megijednünk a képtelen gondolatoktól. Néha, mikor átvonulok a városra, látnom kell, hová vezették az embereket, — akik nemrég házakban laktak! — a szabályos gondolatok... Ilyenkor eltűnök. Kár, hogy a rusnya dög nem tud beszélni. Bizonyos, hogy városokon át megyünk, ahol az emberek szabályosan gondolkodtak, s nem maradt egyebük, csak az üres tér, melynek közepén a medvét táncoltatom. Ilyenkor arra kell gondolnom, talán mégis a művészek van igazsága. Akármilyen képtelen is, amit néha gondol. De mit törődöm én a világgal?... Már régen elmerült számomra minden az életmódban, melyet élni vagyok kénytelen, hogy egyáltalán élni és táncolni tudjunk, a medve és én! Sok gond között élek. A vándorlás sem könnyű manapság. A medve négy talpon jár és nem cipel terhet. De én viszem a dudát és bugyromat! A hatóságok is gyanakvók. Birkahúst, lódögöt sem tudok mindennap szerezni. S a mutatvány hatása sem a régi már: megfúvom a dudát a tér közepén, a medve két lábra áll, dülöng, mintha ivott volna, összecsapja mancsát a cintányérokra, s táncolni kezd, ahogyan tanítottam. De a tér üres marad. Néhány gyerkőc sipítóz csak köröttünk, s öreg emberek bámészkodnak, mint aki elékezik, együgyű vigyorral. Az emberek kézikocsit tolnak, sietnek. Dudám szava elhal az őszi délután hidegében. Fázunk... de a havasokon, mikor foglyul ejtettem, bezzeg nem fázunk! Jeges szél süvöltött a sziklákról, a medve a hóban fetrengett, a mély gödör alján, a csapdában; s a karikát ki fúrta orrába?... Az sem volt könnyű mesterség! Harapott a fenevad, de engem még apám, nagyapám tanított medvét karikázni! Így jöttünk le a

havas hegyről, február közepe táján, jég és veszélyek között, s mindenfelé vércsöppek jelezték az utat, amerre mentünk, le a völgybe, a városok és az emberek közé. Mert mindig vér folyik, mikor születik, vagy meghal valaki. Mi ketten akkor, — a medve és én — megszülettünk a művészet és meghaltunk az élet számára.

Mert miféle élet ez? Összeláncolva a táncoló fenevaddal? Szagát már megszoktam. Minden sorsnak szaga van. De ez a készenlét, két mutatvány között, melyre már alig felel a világ... s a duda szomorú, alvilági dünyögése!

Almomban is hallok. Néha, mikor a tér közepén állunk, az emberi félkörben: nem is tudom, ki mutogatja a másikat? Mert már ő is közömbös. Unottan pislog; ismeri az embereket; szeme okos, barna; makkot majszol, ha nem kap diót; talán szeretne is segíteni nekem... S úgy kell tennem, mintha veszedelmes lenne. Rángatom a láncot, végihúzok irháján a korbáccsal. Mit gondol ilyenkor? Talán kinevet. Tudom én, hogy nincs már igazi hatalmam fölötte: mindketten ugyanegy dudaszóra táncolunk.

Elmehettem volna az államvasutakhoz is, felügyelőnek. De most már fog, kötöz a lánc. Így ballagunk, át a köztereken. Némelykor havazik; pajtában alszunk; hasának támaszom fejem. Az éjszaka hosszú és hideg. Ha felnézek a sötétben, látom, hogy a csillagok a medve szemében is fénylenek.

BALÁZS BÉLA:

Két emigrációs Karácsonyi ének

1919-BEN

Ne nézz vissza szegény párom,
Túl vagyunk már hét határon
Köd előttünk, köd utánunk
Ki tudja, hogy merre járunk.

Magyar puszta téli szél vág.
Tűzhelyünket kioltották
És fekete minden ablak.
Nézzél csillagot magadnak.

Ne nézz vissza, nézz az égbe.
Nézd a jászol felett ég-e?
Hallasz-e az éjben hangot,
Szent karácsonyi harangot?

Napkeletről vagyunk útba,
Ez az út királyok útja.
Országukat elvetőké,
Szomjas esillagkeresőké.

Hallasz-e az éjben hangot,
Szent karácsonyi harangot?
Aki ezt a hangot érti,
Nem fog többé visszatérni.

Országait az nem bánja,
Tűzhelyeit tüzre hányja,
Magos égen ég a máglya:
Bethlehemi csillag lángja.

FELELET 1939-BEN

Nézzél vissza édes párom:
Túl vagyunk már hét határon.
Út előttünk, út mögöttünk,
Ködből, éjből napra jöttünk.

Magyar puszta téli szél vág,
Tűzhelyünket kioltották.

Kioltották, bekaparták,
Nyomunkat is betakarták.

Földönfutót, mégse fázunk.
Egymás szívében a házunk.
Szerelmünk és hitünk telyje,
Tűzhelytelen tűzünk helye.

Tűzhelytelen, kóbor, futó,
A mi tűzünk gyújtogató.
Nézzél hátra, nézz előre
Táboriüzek tengerére.

Szikravető szíved lángot,
Tüzes tábor vet világot.
Vet az útra, melyre léptünk,
Tüzes tábor a mi népünk.

Magyar éjben téli szél vág.
Idegenek voltunk, árvák.
Azért kellett útra kelni.
Házunk hagyni, hazánk lelni.

De hazulról indultunkban
Hazafelé vagyunk útban.
Országunkból mi kivetve
Sohse voltunk eltévedve.

Gyújtogató szívek gyúltán
Kommunista hadak útján
Honfoglalni hazatérünk
Napesténkre odaérünk.

S ha utunkat megfúttok,
Harcunkat is megharcoltuk,
Szerelmünket el nem hagytuk,
Egyhittünket megtartottuk.

Életünket majd nem szánjuk,
Ami nem volt, nem sajnáljuk,
Mert a szívünk teljes lánggal,
Együtt égett a világgal.

A TAVALYI HÓ

Emlékezés a Vigszínházról, a bujkálásról és egy illegálításban eltöltött karácsonyról

Ki gondolta volna egy évvel ezelőtt, amikor a Vigszínház előtt vitt el útja, hogy a jólistmert kőfalak mögött, a pincében, a padláson és a kupolában, a szellőztető aknában és a munkásöltöző mögött lévő, építési hiba folytán kimaradt kis üregben, a Szálasi rémuralom kezdete óta, politikai felfogásuk, vagy származásuk miatt hajszolt színészek és ezek barátai találnak menedéket?

Senki nem tudott róluk azokon kívül, akik a rejtkehelyeket előkészítették vagy hosszabb-rövidebb időre itt rejtőzködtek.

Zátony Kálmán volt a Vigszínház első „illegális lakója”. Először október végén, másodszor karácsony hetében menekült a szellőztető aknába, ahol váratlanul Peti Sándorral találkozott össze. Barátai: Sindelár színpadmester, Hriczu és Nagy Kálmán díszletmunkások segítségével, akik anélkül, hogy egyetlen bujkálónak is elárulták volna, hogy kivüle más is van a színházban, igyekeztek „otthonossá varázsolni” kényelmesnek egyáltalán nem mondható rejtkehelyüket. Kályhát szereztek, melynek csövét elvezették az akna egy részén keresztül a színház egy másik zugába és befűtötték. A kályhában ropogott a tűz és a csövön át majdnem kifűstölték az ott rejtőzködő Várkonyi Zoltánt, Károlyi Istvánt és még néhány barátjukat.

Várkonyi hosszantartó bujkálás és veszélyes illegális munka után, Thurzó Gábor író cukorutcai lakásából, ahol mint nagybajszú, aranypápaszemes orvos szerepelt: „költözött át” a Vigszínház pincéjébe, november közepén.

Amikor a munkásöltöző egyik szekrényének 80 x 40 centiméteres nyílásán át bekerült abba a lyukba, ahol ezután még hónapokat kellett eltöltenie a feje fölött lévő színpadon még naponta játszották „Portugália Császárat”. A darab végén minden este elhangzott a megváltó hegedűszó, mely azt jelentette, hogy 5-10 perc múlva a közönség elhagyja a színházat, a búvóhely előterében pakolni kezdenek a munkások, kinyitják annak a szekrénynek az ajtaját, melyet csupán egy hátlapul szolgáló furnérlemez választ el tőlük, visszafojtott lélegzettel leste, hogy mikor záródik be mögöttük az öltöző ajtaja, hogy barátai megkezdhesék azt a félorás körvizitet, mely után, ha megbizonyosodtak, hogy már nincs más a színházban, leengedik a furnérlemezt és Sindelár mosolyogva nyújtja felé a tányér bablevest.

Hosszú ideig folyt így az élet a téglahalmazra rakott deszkák a takaróul szolgáló függönyök és drapériák között.

Kezdetben a magánosságot találta legelviselhetetlenebbnek. Károlyi István, Pajzs doktor és még néhányan csak később költöztek be végleg a színházba. Zátony Kálmán és Peti Sándor a „kifűstölés” után már a többieket is ott találták. Hangulatuk mindvégig bizakodó volt. Szívesen vállalták a koplalást, a fázást és a sötétséget, mert megnyugtató volt az a tudat, hogy semmiféle lelki injuriában nincs részükhöz. Csak akkor forrósodott át körülöttük a levegő, amikor a nyilasok kezdtek ki-bejárni a színházba és hírt kaptak róla, hogy akasztanak a Vigszínház előtt. Egyre több veszélynek vol-

tak kitéve, egyre többet kellett fázni, koplalni és egyre kevesebb hírt hallottak hozzátartozóikról. Az orosz csapatok közeledésének hírére a nyilas banditák egyre több gázságot követtek el és egyre több bomba hullott.

Azután elkövetkezett a karácsony. Más volt, mint az elmúlt karácsonyok, de különbözött az önkéntes rabság többi napjaitól is.

— Barátainktól ünnepi lakomát kaptunk — mondja Várkonyi — a megszokott bableves mellé valamiféle pogácsát is hoztak. Károlyi Pista pedig, iszonyatos vakmerően, felvette tisztí egyenruháját és nekivágott a városnak, hogy elvigye családjának az üzenetet, hogy élünk és hírt hozzon róluk is. Mindnyájan kaptunk valami apró ajándékot. Nekem például menyasszonyom egy meleg pullovert küldött, amit ostrom alatt, az óvóhelyen kötött. Már rádiónk is volt és boldogan vettük tudomásul a legcsodálatosabb karácsonyi ajándékot, hogy megindult Budapest komoly ostroma. Előkerült valahonnan egy félliter pálinka is. Általában a három barát paradicsomi karácsonyt varázsolta a „lyukba”. Éjjel már jóval elmúlt, amikor felhúzták a furnérlemezt és jött a következő tizenkét óra némaság és közben a leghözelebbi bablevesre vártunk.

Nem sokkal karácsony után a felternhali SS hadosztály szállásolta be magát a Vigszínházba, ahol tüzelőállásokat rendezett be.

Sindelárék, elővigyázatosságból rozszant bútorokat és öreg díszletdarabokat hordtak össze a kis előtérbe, hogy senkinek ne jusson eszébe bemenni, de az SS-ek egy éjjel mindent kirámoltak és oda is beköltöztek.

— Kétóránként váltották az őrséget, nyitogatták a szekrényeket s otfelejtett dolgok után kutatva kapirgáltak a furnérlemezen, miközben mi lélegzétvisszafojtva feküdtünk odabent — meséli Várkonyi s összeráncolt homlokkal emlékszik vissza az este 8-tól reggel 1/9-ig átélt borzalmakra. — Azt hittem, reggelre hűfőhő lesz a hajam. . .

De nem így történt. Félkilenc tájban, amikor az SS-ek kimentek portyázni, Sindelárék mindnyájukat átvezették a színház kocsiféjára alá, ahol egy nagy vasrács alatt, melyen szabadon áradt be a fagyos téli levegő, napokig feküdtek szinte mozdulatlanul, fűszőnyegekbe bugyolálva.

Bujkálásuk egyik legszörnyesebb emléke az a pillanat, amikor egy hatalmas bombától beomlott a Vigszínház kupolája.

— Hallottuk, hogy hullik fölöttünk az épület és fogalmunk se volt róla, hogy ki tudunk e még jönni innen az életben. Tíz óra hosszat tartott, amíg Sindelárék hozzánkértek és jelentették, hogy nincs semmi baj. . . Egyre nagyobb erővel durrogtak felettünk a bombák és a gépfegyverek, de minél közelebb hallottuk az orosz gépfegyverek hangját, annál nyugodtabbak lettünk. Tudtuk, hogy már csak néhány nap és itt vannak. Minden nap minden percében vártuk őket és amikor megérkeztek mégsem tudtuk elhinni, hogy valóban itt vannak. . . — fejezi be érdekes visszaemlékezését Várkonyi Zoltán.

Igy végződött egy elmúlt téli mese.

Dr. Farkas Lujza

KÖBÁNYAI GYÖRGY:

KARÁCSONY

Északra van Hannover, délre Bielefeld, nyugatra Köln és ha keletre, a krematórium felé nézünk, akkor így mondjuk: arra van a Tisza Kálmán-tér, Rákóczi-út, arra van a hozánk.

Még most is hajnalban kelünk, egész sötétben, felettünk még a didergő csillagok repesztek sok darabra az életem dermedt eget. Kutyacsaholásra kelünk és álgyú tépászkodunk, úgy vetjük magunkra a takarónkat, ami most már nappal a kabátunk lesz. Eggedül csak Denk, a hibbant tanuló peddás, ő kirázza a rongyát melletől magára veszi; még a három korty feketéjéből is eggyel a szóját mossa és mielőtt kihajtanánk a barakból, egy éles kövel nem felejt el a napi rovdását, nap-tárjára, a deszkafalra feljegyezni.

Igy tudjuk meg tőle, hogy huszonötödike van, karácsony. Erre rohanunk a kondérokhoz — bizony, csak azért rohanunk mert karácsony van, — rohanunk, mert ma talán emelünk adják a feketét és kis darab kenyér is jut hozzá.

Igy vesszük már az ünnepeket régóta, az Ür-istent is már csak szalonnával mérjük.

Indulunk a bányába, csikosruhás sorban; négyes léger, C-barak, magyar hájtínges. Az ég repedéseit betölti a sápadt, téli világosság. Meg-elevenedik a léger; csoportok jönnek-mennek szerszámmal, kenyérral, döggöesival; franciák, lengyelek, szerbek és zsidók. S mikor elhaladnak mellettünk mind sugják a maguk nyelvében: karácsony. Weihnachten. . . Rozsgyaszanyilge. . . Noél, s még a zsidók is mondják: Gut Jantev.

S aztán már mi is továbbadjuk a szót, mint drága ajándékot, de már nemcsak továbbadjuk és szajkózzuk, hanem hisszük, érezzük is.

Karácsony. Elülletett mag lett a szóból, ki-virágzott. Lerakott tégla, vastog fallá nőtt; védelmez. átkarolt. Suttogás volt, most riadót fáj, figyelmeztet. Amerre megyünk villamosságot vezetünk és életveszélyes lesz a léger, mert ma szeretni, élni akarunk.

Kaviesot bányászunk; én, Denkel és Suhajdával, az artistával, csilléket rakunk. Jár a kezünk fel-le, mint az óra, ahogy azt esindúnunk kell, de már szánk is jár: valamit ki kellene gondolnunk.

Délutánra aztán megérkezik a tűz. Még reggel indult el az érből, a francia hadifoglyok udták tovább, a műhelyek és a gazdaságok után jutott ide ki hozzánk. A franciáknak szabad a dohányzás s tölgyfalevélbe csavart száraz jüvekkel küldték azt a kis paraszat, ami meggyújtott bennünket is. Suhajda veszi a szájába, ő tartja életben, mi pedig ahogy csak lehet, gyűjtjük a száraz leveleket, hogy legyen a parásznak mil elemésztente.

Esteledik és ahogy az este fekete ruháját szövő sűrű fekete szövettől, úgy virágzanak ki rajta a fel-parázsló, disztűl rubinkövek. Koszorúvá himzi egy soknyelvű, egyakarátú ember. Eleven, ragyogó csillagkoszorú. Franciáké, lengyeleké, zsidóké, magyaroké, szerbeké. Egyszerre csak a nagy gyűrű közepén kigyulladnak az őrtonny reflektorjai és át akarják vágni ezt a drága, szorító, szabadító ékkölcncot. Nem sikerül. Annál ölelőbb lesz, gyilkosabb lesz, megfojtja a tonnyot. Puskatűvés hallatszik. Aztán gépfegyver. Széttöri a drága csillagkoszorút. Széttövik az egész krematórium-öldalt, ahol a szerbek laknak. Amerre a hozánk van, a Tisza Kálmán-tér, Kápolna-utca és a Csikágó.

Csend van, csak a fegyveres őrzők énekelnek: Stille Nacht, Heilige Nacht. . .

Felettünk az ég, a csillagok ragyognak.

Komáromy Pál az Operaház elmúlt 10 hónapjának mérlegéről

Még el sem dördültek az ágyúk és puskák Budapest ostromáért, már megindult a küzdelem a „szép”-ért. A helyreállítási munkákat alig fejezték be, mikor már ledobta magáról dalszínházunk bilincseit — és emberfeletti munkával helyreállította az ország első színházát. Éhezve, fázva, körmét fújva, erőlenül fogott bele nagy feladatába, hogy felnyissa szellemi életünk legtagasabb ablakát: az Operaházat.

Erről az elmúlt 10 hónap eredményéről érdeklődünk Komáromy Pálnál, az Operaház igazgatójánál.

— A csonkaévből színrehoztuk *Muszorgszki*: Hovan-csina c. nagyszíri zenedrámáját, *Goldmark*: Sába királynőjét, *Milhaud*: Francia salátáját. Új betanulással színrekerültek, a *Rászedett kádi*, új díszletekkel: *Hegyek alján*, *Denevér*, *Carmen*. A folyó évben már két bemutatódással is meglepte a színház a közönséget. Az egyik a Budapesten régóta nélkülözött *Pique-Dame*, a másik három rövid darab: *de Falla* Szerelmi varázsa, *Wolf-Ferrari*: Susanne titka és a harmadik az egész szezon legnagyobb különlegessége: *Bartók* Csodálatos mandarinja. De színen tartottuk azokat a műveket is, amelyeknek előadását a korlátozott lehetőségek megengedték. Így *Verdit*, *Puccinét*, *Mascagnit*, *Leoncavallo*t és *Mozart*-ot. Legelsőséggel tűztük ki *Bartók* két művét: a *Fából faragott királyt* és a *Kékszakállú herceg várát*. Külön meglepedésünkre szolgált, hogy a két mű szövegének íróját, *Balázs Bélát*, több mint két és fél évtizedes száműzetés után ismét Budapesten ünnepelhettük.

— Szilveszterre egészen rendkívüli ajándékot nyújtunk a közönségnek. A hagyományos *Denevér* második felvonásában *Orlovsky* herceg estélyén koncert helyett, pompázó amerikai revü keretében mutatja be vendégeink a műlat és jövővendőt. Az egyik *Gershwin* híres *Rhapsody in Blue*-jének balettváltozata, melynek külön érdekessége, hogy koreográfiáját *Tatár György* tervezte és szövegét *Sziber Imre* írta. Ez alkalommal e két fiatal tehetségnek akartam érvényesítési lehetőséget nyújtani. A másik, *Pesti Szilveszter 1945-ben*, amelyben Bécsből Pestre irányítjuk a nézőt és a szemük elé tárul majd Budapest a maga régi szép-

ségében és képzeletünk szerinti jövőjében. A káprázatosan szép díszleteket *Fülöp Zoltán* tervezte.

Az Operaház jövő terveiről érdeklődünk.

— A megkezdett úton haladva, még teljesebbé szeretném tenni a színház programját. Felújítjuk *Muszorgszki* halhatatlan remekművét, a *Boris Godunov*-ot, *Szmetena* klasszikus vígoperáját, az *Eladott menyasszony*-t, *Donizetti* *Don Pasquale*-ját és *Offenbach* népszerű remekművét, *Hoffmann* meséit, melynek *Fülöp Zoltán* által tervezett új díszleteiben egy velencei éj tökletes hangulatát varázsoljuk majd a közönség elé. Számítunk a magyar operairodalomra, mert néhány útmutatáson kívül, melyet elsősorban *Bartók* és *Kodály*-tól kaptunk, eddig aránylag csak kicsiny jelentőségű kezdeményezések történtek.

És Cinka Panna?

— A Nemzeti Színháznak *Bajor Gizivel* történt vendégjátéka még nem illeszkedett bele a végleges műsortervezetbe. Az ezirányú tárgyalások még folyamatban vannak.

Az Operabarátok felelevenítésére gondolt-e az Operaház igazgatója?

— Pillanatnyilag ezzel a kérdéssel nem foglalkozom.

Lehet-e beszélni színházi válságról az Operánál? — kérdezzük büszkén Komáromy Pált.

— Az Opera a legteljesebb cífolata a színházi válságnak. Várakozáson felül nyilvánult meg a közönség érdeklődése is, úgyhogy a lehetőségeket tekintetbe véve, teljes mértékben meg vagyok elégedve az elmúlt 10 hónap mérlegével.

— Eltűnt az egymásra uszító germánosság a politika színházról. Szabad lehet ismét az európai szellem és betöltheti azt a hivatását, amivel csaknem két ezredéve a világ élén áll. Adja az Isten, hogy ehhez az egységes szemléhez és kultúrához a magyar Operaház is hozzájárulhasson.

A magunk részéről várakozással nézünk elébe a világpolitikai távlatba helyezett program megvalósításának és kívánjuk, hogy az Operaház igazgatója szép tervei kivételéhez mindenütt megértő támogatásra találjon.

Gamásló Halmi Sári

(Foto MAFIET—Csorna)

Major Tamás válaszol a Fényszóró kellemetlen kérdéseire

Napokig tartó eredménytelen hajszá után a véletlen végre „kezembe adta” Major Tamást, a legfoglaltabb pesti színigazgatót. Egyik közös ismerősünkkel tett rövid baráti látogatásból loptam el öt percet, hogy választ kapijak tőle néhány, a Nemzeti Színházról érintő időszerű kérdésre.

— Kérdezz! — mondja elszántan.

— De kellemetlen dolgokat fogok kérdezni — figyelmeztetem.

— Minél kellemetlenebb, annál jobb! — mondja mosolyogva.

— Hát akkor kezdjük talán azzal a váddal, hogy a Nemzeti Színház művészei összevissza vendégszerepelnek a főváros összes magánszínházaiban és filmgyáraiban?

— Ez így van — mondja Major — és így is lesz mindaddig, míg az ország első színháza tisztességes megélhetést biztosít majd tagjainak. Egyetlen színészemet sem akadályozom meg abban, hogy vendégfellépésekkel pótolja a létfenntartásához minimálisan szükséges anyagiakat. A szezon elején, mikor még úgyahogy lépést tartottunk az általános drágasággal, nem engedélyeztem a színészek vendégjátékát. Ma már más a helyzet. Azt azonban nyugodtan állíthatom, hogy ezek a vendégszereplések nem befolyásolják károsan a Nemzeti Színház műsorát.

— Tudomásul vesszük. Most arra kérünk választ, mi igaz abból, hogy Major Tamás pártiszínházat csinált a Nemzetiből?

— Sohasem csináltam titkot abból, — hangzik a válasz — hogy kommunista vagyok. Akkor sem, mikor a titkolódzás még „kifizető” dolog lett volna. Azt hiszem azonban, hogy mindaddig, míg a kommunista ideológiával összeegyeztethetőnek találom Beaumarchais, Molière, Pristleyt és Bernard Shawt, világnézetem nem jelent különösebb veszélyt a nemzeti kultúrára. Furcsa, — teszi hozzá mosolyogva — hogy elődeimet sohasem vádolták „pártkultúrával”, még akkor sem, ha mondjuk a Nemzeti Egység Pártjának tagjaként tevékenykedtek.

— Egyesek úgy találják — folytatjuk kellemetlen kérdé-

seinket — hogy Major Tamás, a színházigazgató túl gyakran foglalkoztatja Major Tamást, a színészt...

— Magam is úgy találok. Igyekszem is a dolgon segíteni, de minden jószándékú fáradozásom kudarcba fullad. A Szent Johanna püspökét annak idején Törzsrre osztottam ki, aki betegsége miatt sajnos visszaadta szerepét. Utána Timár következett, de szerencsétlen kimenetelű balesete következtében a szerep újra gazdátlanra vált. Néhány nappal a premier előtt kénytelen voltam saját személyemben vállalkozni a nagy és nehéz színészi feladatra. Ugyanez az eset ismétlődött meg legutóbb a Molière-darabnál, ahol Törzs, Rajnay, Somlay adták kézfől-kézre a szerepet, részben betegség, részben egyéb okok miatt, míg végre hozzám került. Nyugodtan állíthatom, — mondja nevetve — hogy azt játszom el, ami „megmarad”.

— Sokan meglepődtek azon, hogy a Heltay-darab egyik szerepére magánszínházról hoztak színésznőt, még hozzá olyat, aki eddig kizárólag a legkönyebb műfajban tevékenykedett.

— A „Lumpácus Vagabundus” szereposztásánál szabadkezet adtam Nádasdy Kálmánnak, a darab rendezőjének, aki a szóbanforgó női szerep eljátszására nem talált színházunkban megfelelő külsejű színésznőt. Ilyesmi a legmondosabban összeállított társulatnál is előfordulhat. Például valaki igen jó Shakespeare-színész lehet anélkül, hogy az akrobatikus tánchoz értene és vizont. Van még valami?

— Most árulj el, hogy mi a legfőbb panaszod?

— Ninesenek magyar darabok.

— És mire vagy a legbüszkébb?

— Arra, hogy a Nemzeti Színház fütve van. Ez a siker felét egy jó alakítással.

Idáig jutunk az interjúban, mikor a kedves háziasszonynak elfogy a türelme és nekem kezd feladni kellemetlen kérdéseket a hosszúra nyúló csevegés miatt. Épp ezért abba hagyjuk a beszélgetést s remélem, hogy az olvasót éppúgy kielégítik a kapott válaszok, mint csekélységemet.

Darvas Szilárd

A SZINÉSZ A TÁRSADALOMBAN

Írta: MÁRKUS LÁSZLÓ

II.

A primitív tragédia három színésze között rangsorozat alakul: első, aki az istent személyesíti, ez lesz a sztárok ősapja, horribilis fizetésű főszínész, holmi archaikus Ramon Novarro, második pedig a sztár szolgálatában minisztrálót játszó, öregapja a mai kiscsászának, esetleg egy márc kőről kénytelen beérni. A tragédia fokozatosan elvész a vallási vonatkozásait, az Istenek alkonyában korrumpálja a vallástalanság. A komédiát pedig az arisztokrácia kezdi hanyagolni, mely a népi szatírában tekintélyrombolást szimatol. A szatírtáték aztán úgy segít magán, hogy elhagyja a politikai témákat, s előbb történelmi, majd társadalmi színművé módosul. Valósággal a középfajú dráma ez a maga házasságtörési problémáival, tisztára csak a közönség szórakoztatására való mutatvány, mely a polonézosi háború után alpári és obszcén bohóckomédiává durvul s mint ilyen szívódik át a római kultúrába.

A fejlődés folyamán már eddig is, ezután még inkább feltűnik a színház és az általános fejlődés princípiumok szoros viszonylata. A hellén aranykor egyszerű, pázsitori demokráciái elsatnyulnak a kialakuló városállamok arisztokráciájában és tekintélyuralmaiban, az ellentálló népi erőt pedig a gazdagok és kiváltságosok nyomása mellett, vagy ebből következőleg lesorvasztja az erkölcsi világkép, primitív formájában a valóság züllése. A rabszolgagazdálkodás lerontja a munka értékét és megsemmisíti jogait, s kialakul egy városi középrend, mely egyre függőbb viszonyba kerül a hatalom birtokosaival és végül a római polgárság korrupciójában mint koncelesó, elősködő városi csöcselék jelenik meg a nép helyén. Cinkosa és adott esetekben kegyetlen zsarnoka ez a csöcselék az arisztokráciának és éppen így a színésznek, aki a feudalizmus kiktartottjaként egyúttal a színházi plebs, a profánum vulgus igényeit is kénytelen kiszolgálni. Ezek az igények pedig egyik gazda részén se valami magasrendűek. Az arisztokrata éppen úgy, mint a plebeus, csakhamar kiszaglassza a színház erotikus lehetőségeit és fülledt vágyálmait elégetteti ki vele. A főúr művészettel kendőzőtt, degenerált úri színházalban, melyek a romlás bűzéből pikáns haut gout-t párolnak, amelyek később a rokokó erotikus kis színházbordélyáivá specializálódnak, a plebs pedig, részben mint sznob, mint sodródó kismemes és a rácsen kívül nyálat esorgató úrmajmoló városi polgar ennek az úri orgánának moslékját lakmározza és mint csöcselék, a hisztriók, vásári komédiások és köklerek produkcióiból termeli ki a maga műfaját.

A színházi kifejező formák érzéki és gondolati ingereket közölnek és a két komponens, a testi és a szellemi, a színész eleven személyisége és a költő akarata az a két motívum, melynek folytonos küzdeleméből a stílus, mint megoldás keletkezik. A színészben mindig jelen van a művész és az a testi kvalifikációt igyekszik a művészet eszközeivé szublimálni a költő szolgálatára, de a rabszolgatartó feudális társadalom nem engedi, követeli az orgiasztikus, a nemi stimulanciákkal ingerlő színházat és a színész lázadásait mindig leverik a publikum hajasárai, a grégis magisterek, a truppgazdák, az igazgatók, az intendánsok,

A színészség történetében mindig a pucér erotika és a tiszta szellemiség párharcra működik, melyben a művészsztínész sokáig alulmaradt. Természetes legyvertársa a nép, a dolgozó, tisztességes, emberséges kisember értékes tömege el volt zárva tőle, de magára hagyta a költőt is, aki általában belézüllött a kitarottság, az úrimurik mulattatóinak gyalázatába. A prostitúció mindig a művészet fölé kerekedett, mert az a vonal, mely az ősi szatírtátékok és dithirambikus kórusok, a népi és munkás színjátszás ősiségében indult, megszakadt akkor, midőn demokráciák is belevestek a császári Róma, a feudális forinák és az Isten kegyelméből levezetett uralom embertelenségeibe. A színész ilyen nemes lázadásai jelentkeznek például akkor, amidőn elszánt és vakmerő színésztruppok az üldözött reformáció eszméit propagálják, vagy midőn a német »Meister-Theater«, a mesterdalnokok dilettáns színháza felidéz az ősi eredetet és megnyitja a betemetett forrást. A színész boldogan szegődik a népi mozgalomhoz és tele issza lelkét a felbugygyanó tiszta kűtföből, de ezek a rövid periódusok, éppen úgy, mint az angol színjáték Shakespeare előtt indult és a Shakespeare roppant költőisége erejéből az erzsébeti Angliában kifejlett reneszánsz, és a Molière tragikus erőfeszítése, mind visszazuhant a becstelenségbe. A színész reménytelenül, míg költő sorstársa már egyre szilárdabb pozíciókat tartott meg a tizenharmadik század végéig, amikor az enciklopédisták az író forradalmát győzelemre vitték.

Egyelőre infámis a színész. Már Solon hazugságnak bélyegzi a színészséget, s a hanyatló demokrácia rabszolgaságba veti. De a színész sorsa Rómában telik be, ahol a görög komédia a Mimus trágár bohózataivá, az amúgy is leromlott tragédia pedig olyan rémdrámává fajult, amelynek előadásában halálos valósággá lesz az illúzió. Ezek a rémdrámák és az aljas bohózatok egyre brutálisabb szenzációkra kényszerülnek a cirkusz konkurrenciájában. Meg kell küzdeni a gladiátorjátékok dühítő áfiumával és erre kétféle fejezve van a színháznak. Egyik a póre, a baromi szexualitás, a másik a perverziókkal kozmetikált, a

mindentpróbált érzékek számára szadisztikus és fajtalan rothadékból finomított, boszorkányos főzetekkel fűszerezett erotika. És mikor itt is végére ért tudományának, megjelent a színház új üdvöskéje, a pantomim és ebben a színpadra lépett a nőszínész és vele és cinkosával, a táncossal, a diadalmas és l'art pour l'art bujaság.

A színész becstelen. Már az első r mai törvény a lex Julia et Papia Poppaea későbbi hozzáadásaiiban megállapítja ezt a becstelenséget. Cicero pedig csak szójátékkal leplezte tud barátjának, a kűtűnő és igazán művész Rosciusnak annyit engedményezni, hogy: »Roscius olyan nagy művész, aki egyedül érdemes arra, hogy színpadra lépjen és olyan tisztességes ember, aki egyedül lenne érdemes arra, hogy soha ne lépjen színpadra.« Ez a színpad, amire nem lépni ilyen tisztesség, valóban mocsokos egy hely lehetett, ahol például Laureolust, a rablót alakító rabszolgára éhes medvéket uszítottak, és ha meggondoljuk, hogy a medvék minden előadásán egy-egy színészt ettek meg, a darab sikerét tekintve, ez a produkció elég sok színészt fogyaszthatott. Maga a színpad azonban csak erkölcsileg volt mocsokos hely, különben pedig a diszlet és a gépezet hallatlan raffineriájával szerelték fel. Ez a művészihanyatlást mindig kísérő látványosság — ez is a testi komponens diadalát jelzi — szintén szépszámú művészt emészthetett, mert a rabszolga, akit szcenikai képek és új gépezetek kigondolásával bíztak meg, balsiker esetében halállal lakolt.

A színész, különösen a pantomim színésznépszerű volt, de kiközösített. Sztár volt a pantomimusz, császárak, császárnők, bankárok és matrónák ügyastársa, bíborba és drágakőbe esomagolt használati tárgy. Pontosan a mai sztárvilág előképe ez, midőn a sexappeal tömöntelen pénzt és lényes, de kétésszagú dicsőséget szerez. Egy pantomimusz évi jövedelme sokszázezer sőt millió békebeli pengőnek felelt meg, másfelől pedig — írja Plinius — a többi nem szerencsés színész, aki nem lehetett urak kegyencévé, bűzös rongyokban jár, ólakban lakik és a magister grégis korbácsát élvezzi gűzspótlékul. Ez a teli-vér sztár, ahogy ma is ismerjük, aki elbódul abban az illúzióban, hogy ő a többiek fölött áll s nem veszi észre, hogy a társadalom nem maga fölé, hanem a maga törvényein kívül helyezte, a germán jog kimondja, hogy a színész becstelen, tehát becsületében nem lehet megsérteni.

Rómával a stabil színház is szűzesik. A komédia a csepűragók, hangászok, akrobaták csordájában lezüllik a vásári ponyvára és a komédia standard figuráit, az öreg Pappust, a púpos, tudálékos Doséniust, vagy az ostoba Maccust elsőpri a csöcselék obszcén röheje. S mégis ezek támadnak fel a Commedia dell'Arte Pantallonjában, Dottorójában, Capitanójában, s ez a minden emberi jogon kívül taszított hisztrio lesz mégis a mai színész őse. Tőle származik a későbbi angol és a latin színjáték, — a görög tragikus hazajáró lelke csak később kezd kísértetni és csak a mai színházba társul be ismét a komédiás mellé. Egyelőre a feltörekvés és a züllés szakaszai váltakoznak, a test újra és újra győz, száműzi a szellemet, s a színész marad infámis, mert a hűbéres társadalom nem engedi, hogy művészé váltsa meg magát.

ZENEI HÉT

Közönségünknek nem kell szégyenkeznie azért, hogy *Csajkovszkij* halhatatlan két utolsó szimfóniájának meghallgatására újból megtöltötte a Zeneakadémia villanykályhakkal temperált nagytermét. De nem érezzük magunkat ünneprontónak, ha hibáztatjuk a rendezőseget, hogy amikor a népszerű művek másorra tűzésével ügyis becsalogatta a kellő létszámú hallgatóságot, nem mutatja be a nagy orosz mester kevésbé ismert szerzeményeinek valamelyikét is! Hiszen három zongoraversenye közül megint csak a kedvelt *b-moll koncertot* hallottuk, és pedig újból SIKI BÉLA tolmácsolásában. Enyhítő körülmény, hogy a fiatal művész talán még nagyszerűbb élményt nyújtott, mint három héttel ezelőtt. Fantáziája szabadon csapongott a zenekörtől hangulatváltozásaival és különösen az orosz tánc témák pattogó ritmusait telítette meg élettel. (Csajkovszkij itt néhol — pl. az I. tételben — korát megelőzve, egyesenes „*ershwin*” hangszerezéssel kápráztat el!...)

Ahogy Csajkovszkij szenvedélyessége sohasem erőltetett, hiszen szláv lelkéből fakadt, a vezénylő UNGER ERNŐ pátosza is egyéniségéhez tartozik.

Széles mozdulatai, néhol szinte nagyképűnek ható gesztusai itt nem hatnak annyira természetellenesnek. Lendületét azonban néhol nem tudja fékezni (ezért siette el például a VI. szimfónia induló-tételének befejező részét), vagy általában: a hang-erősítést majdnem *fortenál* kezdi s így többnyire csalódást okoz, mert nem tud akkora erőt kihozni a zenekarból, mint amekkorát mozdulatai jeleznek. De a „*Pathétique*” befejezésének szépsége mindenért kárpótol.

TÁNC-MATINÉ-t hirdetett a Népművelési Központ. A felelőtlen kezek által összeállított „músorok” áradatában örültünk, hogy végre dobogóhoz jutott a tánc is, mely időben a legelső volt minden emberi művészetek közül. Hiszen a közönség ma is csak tetszetős fogásokat és más akrobatikus produkciót tapsol meg, de nem tudja értékelni például az ősi, primitív gesztusok mély értelmét és szépségét.

A rendezőség azonban csak minden rendezés nélkül összevissza dobált „táncszámokat” tálat. Mint valami „sztármúsor”-nál, csak a táncok címeit közölte, fel sem tűntetve a zenemű címét, amelyre a koreográfia készült.

Ha a műsor előtt népszerű *bevezető-előadást* tartanának s a *stilusonként* rendezett számok között is néhány szóval közelebb hoznák a kompozíciókat a közönséghez, a Népművelési Központ hivatást teljesítene a *matiné megisméltésével*.

Reményl Gy. István

Bartók Béla utolsó rendelkezései

A barbarizmus önkéntes száműzöttjének Amerikában töltött utolsó esztendeiről csak elvétve érkeztek hozzánk hírek. A New-Yorkban megjelenő „*Music*” című zenei folyóirat „Bartók végrendelete” címen napvilágot látott cikke most érdekes adatokat és megállapításokat közöl a nagy magyar Mester halálának körülményeiről és posthumus műveiről.

Bartók Béla — írja a *Music* — utolsó percéig dolgozott és alkotott. Pedig egész életpályája elé számos gyakorlati és fizikai akadály gördült és hazájából való önkéntes távozása különösen nehéz körülmények közé sodorta.

A halála előtti napokban legidősebb fia, *Bartók Péter* — akit szabadságot kelt ekkor a haditengerésztől — atyja betegágyánál ült és ott vette papírra *Bartók utolsó szerzeményének végső ütemeit*. Egy zongoraverseny ez, amelyet feleségének *Pásztory Dittának* ajánlott.

Ezt a zongoraversenyt eredetileg kétzongorára tervezte, *Barlett* és *Robinson* művészek számára, akiket igen nagyra tartott. De később eltért ettől a szándékától. Úgy látszik, ahogy a vég közeledett, gondolatai mind bensőségebben fordultak társa, életmunkájának védelmezője és tolmácsolója felé. És arra vágyott, hogy végső üzenetét hagyjon számára, olyan formában, ahogyan ő azt legigazabbnak érezte...

A másik mű, melyet hagyatékában találtak, nincs olyan kész állapotban, mint a zongoraverseny: egy *brácsa-koncert*, melyet *Bartók William Primrose* hegedűművész számára írt. A kompozíció tulajdonképpen be van fejezve, de a kézirat felületes, tele van a sorok közé firkált jegyzetekkel. A szerző ennek a munkájának a kiadásra való előkészítését barátjára és tanítványára, *Serly Tiborra* bízta. Meglehetősen nehéz feladatot jelent ez *Serly* részére, — aki ugyancsak magyar származású zeneszerző s akinek hálásak vagyunk erre az utolsó műre vonatkozó felvilágosításáért — de reméljük, mindkét szerzeményt mihamarabb hallani fogjuk.

Feltűnő, hogy *Bartók leggazdagabb szerzeményeinek azok látszanak, melyeket Amerikában töltött utolsó öt évében alkotott*. Ez *Bartók* gátlástalan kifejlődésének a jele. Hatvannégy éves korban a zenealkotók legnagyobb része megállapodottságra törekszik, vagy visszatér előző éveinek ismert, már „*sablónná*” vált stílusához. *Bartókkal* azonban nem ez történt! Bizonyíték erre a zenekarra írt *Concerto*, melyet *Kuszevickij* rendelt meg nála a *Natalie Kuszevickij*-alapítvány számára és amelyet a *Bosztoni Szimfónikusok* olyan hatalmas sikerrel mutattak be a múlt évadban. És a *hegedűverseny* is, — melyet tavaly *Yehudi Menuhin* játszott — azt bizonyítja, hogy ő sohasem állt meg, nemcsak a munkában,

Bartók Béla és Szigeti József

Bartók to Give Lectures and Recitals at Colleges

Bela Bartók, Hungarian composer-pianist, arrived on the SS. Conte de Savoia to appear at the Coolidge Festival. Later Mr. Bartók will give concert-lectures at Harvard University, Curtis Institute and other colleges. He will also make recordings of his own compositions both as soloist and in collaboration with Joseph Szigeti, violinist including his latest work, Dance for clarinet, violin and piano with S. and Benny Goodman.

Lothe Lehmann writes lyrics

hanem a fejlődésben sem. És vegyük még ehhez a „*Makrokosmosz*”-t, mely hat tömör tételben fokozatosan vizsgálja a modern zeneszerzés problémáit. Élete alkonyának ezt a ragyogó művét tanítványai a *bartóki hitvallás bibliájának* tartják!

Az előkelő amerikai folyóirat cikkirója a továbbiakban a zenei világ nagy halottjának jelentőségével foglalkozik, *akinek elmúlásával korunk legértékesebb és legeredetibb zeneszerzője távozott* el...

És mi tudjuk: a legmagyarabb is... (r. ny. l.)

KÉP A TÁRLATON

Nem látni jól. Valami enyhe bánat befátyolozza, titkolja a képet; nincs szín sehol, mert minden kékbe árad: a gyepek is kék, az út, a fák is kék.

És kék a lány is. S hirtelen tudom, hogy csak Rá vártam, Ő az, kit kerestem: engem vár épp e fűres, kék úton, ezen a csudás, azurfényű estén.

Megindulok. Most megszűnik a távlat: Ő mosolyog s már megyünk ünneplően. — Mosolygok én is: mit szól majd a tária ha eltűnik a képben mind a ketten?

Alkonyfényű, varázsos, néma táj. Ösvény vezet hatalmas fák alatt a semmibe. Borongó félhomály. Elő! magányos, karesű lányalak.

LUKÁCS PÁL

Lemezváltó Zenegépek, Zeneszekerények, Rádiók, Villanykályhák, Főzőkülönlegességek. Vétel — Eladás — Csere

Bemutatás: **GELLMAN ÉS GEIGER V., Csáky-utca 9**

Fiók: BELVÁROSI ELEKTROMOS HÁZ IV., Bécsi-utca 1. szám, I. emelet
RÁDIÓ INGYENES TANÁCSADÁS! RÁDIÓ SERVICE LAKÁSON IS!

Hol töltötte az elmúlt év Karácsonyát?

SZINÉSZEK EMLÉKEZNEK...

Bajor Gizli: Nagyon szomorú karácsonyom volt, mert nem lehettem azokkal együtt, akik hozzám tartoznak. Abban az időben már nem jártam ki az utcára és csak követeimnek, akik ezekben a nehéz időkben is hozzám merészkedtek, adhattam át a karácsonyi ajándékaimat szerettem és azok számára, akik erre rászorultak.

Makay Margit: Legszebb ünnepem a karácsony. Ilgenkor mindig együtt vagyok azokkal, akik hozzám tartoznak. Életem legszomorúbb karácsonya az elmúlt évben volt, mert akiket szerettem hiányoztak körömből — nem önszántukból, a kegyetlen végzet szakította el őket ismeretlen szenvedések felé. Gondolatban elszorult szívvel követtem útjukat. Még most is sokan hiányzanak közülük és boldog karácsonyom csak akkor lesz, ha újra kiszoríthatom őket.

Gombaszögi Frida: Semmi rossza nem akarok visszaemlékezni. Örülök, hogy legördült a függöny az elmúlt esztendőök szenvedésé után.

Góbbi Hilda: Barátaimnál ültem, akik rejtegettek és vártam az ideai karácsonyt. Folyton jöttek a telefonértesítések Budáról, hogy már ott vannak az oroszok: Izgatottan vártuk a felszabadulást.

Bulla Elma: A Krisztinában laktam és akkor már mindenki lent volt a pincében. Szörnyű belövések voltak mindenfelé. Én ragaszkodtam ahhoz, — akárhogy vesztéjt is jelentett, — hogy a legszentebb ünnepet fent töltsm a lakásban a karácsonyfa mellett. Kis gyermekkori csengőm jelezte a Jézuska jöttét, s miután Pestre már nem tudtam átmenni bevásárolni, mindenki csodálatos dolgokról szóló utalványt kapott ajándékkul. Szeretteim nagyon meg voltak hatva fejedelmi bőkezűségemtől.

Toinay Klári: A pasaréti villában délután 4 órakor tudtuk meg, hogy az oroszok pár utcaval odébb megkezdték a harcot. Gyorsan meggyújtottuk a karácsonyfa, hogy a kicsim meg átvessze ajándékait, aztán lerohantunk az óvóhelyre és vártuk a felszabadulást.

Ladomerszky Margit: Karácsonykor a család itthon lévő tagjaival vacsorához ültünk. S akkor elhatároztam, hogy az én karácsonyi ajándékom az lesz, hogy egy hozzám közel álló 78 éves öregasszonynak csomagot juttatok be a gettóba. Ez szerencsésen sikerült, s így boldog karácsonyom volt.

Bárdos Artúr: Budapest mellett töltöttük az elmúlt karácsonyt kedves családi körben — de feldúlt idegállapotban. Már egészen közelben zajlottak a harcok, belövések, szörnyű bizonytalanság, de közeli reménysek. Az ideai karácsonyt akkor bizony sokkal harmonikusabbnak képzeltem. Persze

ez helytelen, sőt belátom jogosulatlan elképzelés volt, mert előbb át kell esni az újvilág vajúadásának fájalmán is. Énnyiből, vérből, sárból születik az átalakulás, nem varázsszóra, hanem lassú, nehéz küzdelmek között.

Hont Ferenc: A karácsony estéét Moszkva mellett barátaim körében töltöttem, de akkor már szívdobogva vártuk a hazatérés pillanatát, hiszen minden jel hozánk közeli felszabadulását ígerte.

Both Béla: Karácsonykor jöttem ki a klinikáról, ahol nem kimondottan betegség címén fekvőttem. Dickens karácsonyi énekét olvastam és végtelen távolinak tűnt fel a szabadság ideje. Mikor este elkezdődött az ágyúzás, éreztem, hogy elérkezett a döntő pillanat.

Fényes Szabolcs: Nyugtalanul, családi körben töltöttük a karácsonyestét, mert ünnepünket a pincében bujdosó barátainkért való aggodalmunk zavarta. Idén sem lehet zavartalan karácsonyom, mert hiányzik legjobb barátom, unokatestvérem Örley Pista, aki már nem él.

Gózon Gyula: A padlásom díjkáltam Rákostigeten és szépen feleségem azon törte a fejét, honnan szerez karácsonyfa. Megbíztam egy ismerősömet, hogy mindenáron szerezzen egyet. Az oroszok a harcaik közepében voltak már és Győmrőn állt a front. Barátom kellő időre megérkezett egy szép kis karácsonyfa. Feleségem boldogan díszítette fel és én gyertyagyújtásra lelopakodtam. Nagyon gyanús volt nekem a karácsonyfa. Másnap kineztem a kertünkbe és szomorúan állapítottam meg, hogy a piacon barátom saját karácsonyfaival vette meg nekem árnya pénzért,

sőt másnak is, ugyanis mind a hét kis karácsonyom ki volt vágva kertemből. Feleségem sirva fakadt a látványra. Bizony tavaly ilgenkor nem hittem volna, hogy 110-es szériát játszom az első színházi belövésre és a Nemzeti Színházban próbálhatok ismét.

Somló István: Nem emlékszem világosan, hogy hol voltam, csak azt tudom, hogy bizakodva a mostani karácsonyra gondoltam — kálgyával és egyéb praktikus jokkal.

Latabár Kálmán: Éppen díszítettük a karácsonyfa, amikor szörnyű tűzharc keletkezett, s csak arra kértem a jó Istent, hogy addig ne legyen semmi baj, míg a kicsinyemnek meggyújtjuk a karácsonyfa. Ez hál' Istennek sikerült is, de már leszedni nem tudtuk, mert a Szilvesztert a pincében töltöttük. Abban reménykedtem, hogy az ideai karácsonykor megköszönhetem a jó Istennek, hogy átszolgált ezen a veszedelmes és Szilveszterkor pendlizni fogok és nem a pincében csücsülni.

*

Hideg a szobánk, fázunk, nincs enivalónk, karácsonyfa helyett legfeljebb egy pislogó lángocska jelzi a Megváltó jöttét, de mégis boldogok vagyunk, mert ha visszatekinünk a múltba, látjuk, hogy milyen szorongó és reménytelen karácsony este volt 1944-ben. Ne várjunk hát varázslatot, mert csodák nincsenek és nem is segítenek rajtunk, csak kemény, acélos munkánk fogja előre vinni sorsunkat. A lemondás az első lépcsőfok a boldogság felé. Ne panaszkodjunk hát, ki-ki a saját vártáján teljesítse kötelességét, hogy része legyen egy boldog, szabad Magyarország felépítésében.

G. H. S.

Varázslat
szem

Művészlemezek,
operák, zenekari művek
tánclemezek
békebeli válságban
Kossuth Lajos-utca 11 az udvarban

Melltartó?

csak

BRILLIÁNS ARANY, EZÜST
VÉTEL, ELADÁS

SCHULLER IV. Ferenciek-tér 2
Telefon: 184-618

II SZAKSZERŰ BECSLÉS!

EMELNI A CSÓK SZORZÓSZÁMÁT

Irta:
STELLA ADORJÁN

A moziban előttem ült egy fiatal hölgy és egy fiatal úr. Szünetben óriási diskurzushoz merültek. Az ifjú a különböző repülőgépekről tartott előadást.

— Ült már maga repülőgépen? — kérdezte a kislány gyanakodva.

— Bár annyi ezresem lenne! — válaszolta az ifjú nagy hangon.

Az ilyen szerény embert tisztelni kell. Mondjuk, hogy ifjú életében összesen hat-szor ült repülőgépen, vagy huszonhat-szor. És mondjuk, hogy az égi hatalmak teljesítik a kívánságát. Akkor volna most hat-ezer pengője, vagy huszonhat-ezer. Tizenöt deka cukor, — ahogy Pesten mondják, mert mostanában mindent cukorvalutában számítanak.

Tisztelettel javaslom, hogy a hasonló kívánságokat valorizáljuk. Ha a Nemzeti Bank hozzájárul, lehetne így fohászzkodni:

— Bár annyi ezerdollárosom volna. (Természetesen hivatalos kurzuson.)

Szerelmesek ma is úgy írják alá a leveleiket, hogy ezerszer csókol hűséges Mucikád. Még ha feltételezzük, hogy a Mucika valóban hűséges, akkor is mi az a ezer csók? Meg kellene állapítani a csókoknak is a szorzószámát, mint a könyveknek és aszerint kellene emelni. Például a jövő héten az aláírás már így festene:

— 457.893-szor csókol hűséges Mucikád.

Akadnak viszont bizonyos frázisok, amelyek most gazdasági okokból nem időszerűek. Ismerünk nótákat, amelyeket egyelőre nem lehet énekelni. „Száz szál gyertyát, száz itce bort ide az asztalra! Tesék kiadni ezt a rendelést bármely budapesti vendéglőben! Feltéve, ha van véletlenül száz szál gyertya a háznál és a száz itce bor is előkerül, micsoda fantasztikus árat kellene ezért fizetni! Nem is szólva arról, hogy a gazdasági rendőrség joggal előállíthatja azt a vendéget, aki ilyen feltűnően kötekezik.

Végül revízió alá kell venni az úgynevezett nyomorregények egyes passzusait. Ha az ember elolvás egy ilyen békebeli nyomorregényt, hát a nyála kicsordul az — irigységtől. Fantasztikus, hogy milyen kellemes körülmények között nyomorogtak békében a regényhősök. Például:

„Péter füledt padlásszobájában héjában főtt krumplit vacsorázott.”

Micsoda lakoma! Füledt, — tehát meleg — padlásszobában főtt krumplit vacsorázni, valljuk be, majdnem fényűzésnek számít.

Nyomorgó regényhősökről ma is szoktuk olvasni, hogy „kenyéren-szalonnán” élnek. Az ilyesmit ki kell irtani. Máglyára az ilyen antideмократikus mondatot és helyette beírni a következőket:

„Péter rendszeresen nyomorgott. Naponta egy kifőzéssel átfestett espressóban ebédel, ahol a dolgozók részére előírt kötelező menüt fogyasztotta el tizenhat ezer pengőért.”

BÉKEFFI ISTVÁN:

En édes asszonyom, Sybill...

A nézőtér üres és sötét.

Ülök a sötét nézőtérben. A Sybillről kell írnom valami kis beszámolófélét, a premiert sem várhatom meg, lapzártva van, az első jelmez főpróbára kellett bejőnnöm, hogy lássam az előadást mielőtt írok róla. A próbát háromra írták ki, most félnégy és még semmi se mozdul. Első jelmez főpróbákkal ez mindig így szokott lenni. Még csönd van, olyan csönd, amit már hallani lehet. Bűg a nézőtér, olyan rejtelmes bűgással, mint a tengeri kagyló, amit gyerekkorában a füléhez tapasztott az ember, borzongva, mintha valami mély, nagy titkot hallgatna ki. Akkor úgy képzeltem, hogy a tenger moraja bűg tovább az üres kagylóban. Vajjon mi bűg a sötét színház csöndjében?

Hátul az öltözőben most veszi fel először a nagyherceg a tükör előtt csillogó, forgós csákóját, bő fehér köpenyét. A szalonokból most hozzák lihegve masamódok a primadonnák ruháit...

Operett! — gondolom magamban és mosolygok. Eszembe jutnak a régi vasárnap délutáni előadások. Szinte hallom a cipősarkam visszhangzó kopogását, ahogy sietek a délutáni álmát alvó kisváros üres utcáján. Mikor a színházhoz érek, a kapu mindig zárva van még. Csak az állóhely közönsége szorong, tolakszik a kapu előtt. Sétálok a színház körül, csordultig boldog izgalommal, félig kigombolom a télikabátom, hogy kilátszék az új sötétkék ruhám. Valahonnan sült gesztenye szagát hozza a szél. Sétálok a színház körül és a színészbejáró előtt — aszerint, hogy milyen darabot adnak — huszártiszteket, betyárt, pandúrt, gárdatiszteket, kínai mandarint, vagy frakkos urakat látok cigarettázva ácsorogni a tűzoltóval és lilaparis katonazenészekkel. Végre megnyílnak a kapuk és bent a jegyszédők kitámasztják a lengő tejuvegajtókat. Csillárfény és bíbor és arany! A nézőtér mindig üres még, mikor a helyemre ülök. És hideg. Csak később melegszik fel lassan, — úgy éreztem — a közönség lehelle-tétől, a testek melegtől, a színpadon viharzó szenvedélyektől, a primadonna vállától, a zenétől... Újra várakozás, de ez már olyan szép! A nézőtér lassan megtelik, halk zsi-bongás. Cukrot szopogatók és a vasfüggöny hirdetéseit olvasom. A zsvaj hangosabb, szék-csapódnak le, ideges futamok a zenekar-ból, azutó-l lassan elindul a vasfüggöny fel-felé. Követem a szememmel, míg el nem tűnik a nevető és síró álarc mögött, amit egy dom-bormű ábrázol a színpad fölött. Nézem a síró-nevető maszkot, gondolkozom az értelmén és rágom a cukrot. A karmester megjelenik az emelvényen és a nézőtér sötét lesz. A zsi-bongás hirtelen elhal, élesen hallani a pici kis zörejt, ahogy a karmester a pálcájával meg-pöcögte a sárgarépa lámpaernyőt, mely az állványa fölött van. És aztán kigyullad a ri-valda, a függöny pirosbársonya alul mintha lángha borulna... És megszólal a zene!... Kis Petrovom, remélem megbocsátja... Szeretem az operettet!

Édes műfaj. És őszinte. Nem akar többnek látszani, mint amennyi. És mostanában gyakran gondolok arra, hogy ez a legfontosabb.

Valamikor rengeteg operettet írtam. Az első néhánynak nagy sikere volt. Aztán elvesztettem a hitem a műfajban, kicsit lenéztem... a következő operettem már megbukott, gyorsan más műfajra kellett térnem. Az operettet hittel és szeretettel kell csinálni, mint a gyermekeséket. Szegény Szilágyi Laci hinni tudott benne halálig. És Martos Ferenc, aki a Sybillt írta. Bécsben komoly, öreg emberek tudtak hinni benne. A Sacher-kávéházban voltak láthatók, vagy Ischleben.

— Du, ich habe eine wunderbare Idee... És elmondta egyik a másiknak, hogy a grófnő öltözzön át szobalánynak és így hódítsa meg a herceget. Erre az ötletre aztán többen szövetkeztek. És vitakoztak évekig a Sacherben. És a zeneszerző már komponált...

Jacobi Viktor! Ő volt a magyarok között a legnagyobb... Illúzió a szerelem... Mikor kezdik már ezt a próbát?

Mikor a színházba jöttem, köd volt az utcán, az emberek megröhintették a rikkancsokat, itt az új rendelet, lebélyegzik a pénzt, az üzletek már reggel bezártak, mondja kérem, most mi lesz holnap? Engem nem érdekel, uram, nekem nincs egy vasam se...

— Mi lesz a virágokkal? — Itt most ez az izgalom. — Hol vannak a virágok? — kérdi a színpadon, a függöny mögött egy harsány, éles hang. Megismerem Szabolcs Ernő hangját. A kis Szabolcs. Valamikor volt a nagy operettsikerek rendezője. Aztán tíz évig nemigen hallottam róla. Most újra hallom a hangját. Ez is valami.

A piros függöny meglibben. Mintha az izgalomtól borzongott volna meg. Nagy operett-parádé készül. Honthy és Karády. Azaz Karády és Honthy. A színház előtt láttam a plakátokat. Egyik plakáton az egyik primadonna neve áll elől, a másik plakáton a másiké. Mennyi izgalmas tárgyalás folyhatott addig, amíg megtalálták ezt a megoldást. Olyan komolyan tárgyalhattak erről, mint a külügy miniszterek a világ sorsáról. Mulatságos, éles világ a színház!...

Lassan megtelik a nézőtér. Ez így szokott lenni az ilyen zártkörű főpróbákon, ahová „senki se szabad beereszteni!” Fényképeszek jönnek, a kisasszonyok a divatszalonoktól, ügynökök, a színház legközelebbi hozzátartozói és két lány, akikről senki se tudja, hogy kicsodák, de nem hagyják magukat kidobni... Sárdi lesz a nagyherceg!... Engedelmeivel táncba vinném el...

Karácsony... Olyasmi egy ilyen operett, mint a karácsonyfa. Kedves, üde zöldség, tele-aggatva édességgel, csillagokkal, csillogó műtyürkével. Most díszlik odafönt a karácsonyfát...

Vége játszani kezd a zene. Aztán felmegy a függöny és kezdődik a főpróba...

Csontos Gyula édesanyjáért:

Kaptuk az alábbi levelet:

Nagyságos

Békeffi István szerkesztő úrnak

Budapest

Kedves Pista!

Lapodban olvastam, hogy Csontos Gyula édesanyja milyen bajban van, s örülök, hogy a Fényszóró elsőnek sietett segítségére. 50.000 pengővel én is hozzájárulok ehhez az akcióhoz és nagyon kérek, juttasd rondeltetési helyére.

Szeretettel ölel

Amidőn a fenti nemes adományért köszönetet mondunk, egyben közöljük, hogy a »Fényszóró« a maga részéről egyidejűleg 100.000 pengőt juttatott el Csontos Gyula édesanyjának.

(Foto Rozsonyi)

(Foto Fekete)

Fagyos interju Bajjossal és Timárral

Magyar Színház, 90%-os ház, a nézőtér kellemesen langyos. Háttal a színpadon és öltözőkben „dermedt” hangulat. Először Bajor Gizéhez kopogunk be.

— A legnagyobb boldogság lenne részemre, hogy újra ezt a legkedvesebb szerepem játszhatom... de nézze — mutatja jéghideg kezét — így kell játszanom. A színpadon olyan hideg van, hogy nagy önfegyelemre van szükségem, hogy ne vacogjanak a fogaim.

Búcsúzunk, utánunk szól:

— Ne írjon semmit, mert mire megjelenik a lapom, már nem játszom. Vagy befűtenek a színpadon is!...

A következő öltöző Timár József... Lelkesen mondja:

— Élmény és kitüntetés ez a szerep számomra. Szép és nehéz szerep. Sajnos, nem látam Törzstől. Szeretném egyszer a nézőtérről végignézni (talán, mert a nézőtérén melegebb van?) a darabot Törzsszel és önmagammal. (Sóhaj.) Törzs, Ödry, Pethes, ők voltak az én tanítómestereim...

A néma levente elhallgat és a körmébe fúj.
Veress Ender

KRÓNIKA a Bori-bálról

Bor. Te ismered a szavak formáját, képét, erejét. A szavak hatalmát. Izleld, kóstold ezt a szót, de vigyázz robban: Bomba. Tömött, tompa, letaglóz. Tör és döf. Anyád is ismeri és nővéreid is. És Szóbel úr is, az élelmes hangversenyrendező, aki nem volt ugyan Bor-ban, de azon az alapon, hogy „bor-ban az igazság” megrendezte Budapesten az első „Bori-bált”. Tizenötezer pengős belépődíjjal.

Egy kezdő kis színész-nőcske szavalt és egy gyászfátyolos anya kérdezte tőlem, az idegentől, nem láttam-e fiát a Berlin-lágerben.

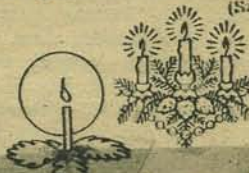
Szép bál volt, férfi mulatság s minden bizonnyal a sikeren felbuzdulva Szóbel úr, — mert sokan vannak ebben az országban ilyen halottak felett káromg, lakmározó varjak — megrendezik majd a Bergen Belsen-i teát és az Auschwitz-i pikniket, húszezres, belépővel, Adyt nyafogó színész-nőcskével és kuplékat daloló dísz-zöcckel. Ha nem vigyázunk! kő.

Karácsonyi vadászkaland

— Meg ne egyen, drága vadász bácsi. Én csak papírból vagyok, nem eukorból...

(Szakmáry László rajza)

RAJCSÁNYI KÁROLY:

BETLEHEMI ÉNEK

Nem vagy az már, aki voltál:
csend, ajándék, otthon, oltár.

Nem örül a karácsonyfa:
könyvet hoztál karácsonyra.

Nem kísér a gyermek-ének:
nem hív senki gyermekének.

Csillag nem ragyog feletted:
elvesztetted, elfeledted...

Bűlesöd körül nem állnak ott
jámber, jószívű állatok.

Istállódnak ajtajában
térdet nem hajlít a lábam,

csak nézlek... A lelkeim gyászol:
holt kisdedet rejt a jászol.

Pataky Kálmán, világviszonylatban is számottevő nagy tenorunk, külföldi vendégszerepléseit Svájcban kezdi.

—vas.

Versek könyve Nagy költők versei kis gyerekeknek

Aszódi Éva és Binét Ágnes gondos és értő válogatásában második kiadásában jelent meg a »Versek könyve«, amely pedagógiai szempontból is felbecsülhetetlen értéket jelent ifjúági irodalmunknak. Végre újból nem agya lágyult csingilingi versikék, hanem a magyar líra legszebb gyöngyei kínálják magukat olvasni valóul a legifjabb generációnak. Népköltészetünk remekein kívül, Petőfi, Arany, Ady, József Attila, Kosztolányi, Babits és élő költőink legjobbjaiknak verseit tartalmazza a gazdagon illusztrált könyv, amely nemcsak gyerekeknek, de felnőtteknek is épületes és élvezetes olvasmány. A versek mindegyike átesett már a kritika szűrőjén, legtöbbjük a magyar irodalom egy-egy klasszikus darabja, épp ezért szebb és hasznosabb karácsonyi ajándékot a »Versek könyvével« senkinek sem ajánlhatunk.

A kötet Szántó Piroska művészi rajzaival illusztrálva a Gyermekbarátok Országos Egyesületének megbízásából az Anonymus kiadásában jelent meg.

A magyar szellemi együtt...
le... Ady...
nov...
cigaretta...
román ki...
es

KULTURESEMÉNY:

Az első lokálból átalakított nyilvános melegedő olvasóterem

Grill volt ezelőtt, a falba ágyazott diszkrétfényű neonesővek helyett most 110-es villanyégők hintik a világosságot és a pabán forgó forgóajtó már a megfáradt, pihenni vágyó emberek esendjét vigyázza.

Diákok járnak ide tanulni, fűtetlen szobájú polgárok melegedni, kalauzok, kifutók pihenni.

A Fővárosi Könyvtár alakította át a Belvárosi Kávéház grilljét nyilvános olvasóteremmé.

(Szávay Edit rajza)

Szinte szimbolikus jelentősége van ennek az első nyilvános melegedőnek.

Lent van a föld alatt — ügyes mérnökök sülyesztették a mélybe a raffinált izlésű lokállátogatok kényelmére —, mint gyökere annak a feltörő fának, amelyik a föld felett is kivirágzik. Virágjai azok az eszesszók, mulatók, kávéházak lesznek, amelyek most még sűrű, védelmező dzsungel a dolgozó társadalom ellenségeinek, de felindító, pihentető oázisa lesz majd az útonlövőknek, a megfáradtakkak.

Kisfaludy—Stróbl készíti a szovjet hősök emlékművét

Kisfaludy-Stróbl az emlékmű főalakján dolgozik

Az emlékmű főalakjának modellje

A Nemzeti kormány nagyszabású emlékművet építtet a Citadella előtti térségre, mely, magasan az újjáépülő város fölött, örökidőre fogja hirdetni a Vörös Hadsereg Budapest ostrománál hősi halált halt katonáinak dicsőségét. A kivételre Kisfaludy-Stróbl Zsigmond szobrászművész-tanár kapott megbízást, akinek műtermében készen is áll már az emlékmű névtelen orosz harcosának agyagmintája.

A világhírű magyar mester ezzel a munkájával egyidejűleg O. P. Edgecomb altábornagynak, az angol katonai misszió vezetőjének mellszobrán is dolgozik.

Az emlékmű terve

Edgecomb vezérőrnagy mellszobra (Foto Mafirt—Cserna)

Baláss Béla, Szeged város meghívására Szegedre utazott, ahol életrajsi regényének első részét fejezi be

A Nemzeti Színház és az Operaház megüresedett örökös tagsági helyét betöltötték. Ezek szerint az Operaháznak Székely Mihály, a Nemzeti Színháznak Beregi Oszkár és Abonyi Géza lettek örökös tagjai.

Sztárok a magyar film hőskorából

Lenkeffy Ica (Foto Angelo)

Bánky Judit (Foto Székely Aladár)

Putty Lia (Foto Angelo)

Az újjászervezett Színművészeti Akadémia növendékei bensőséges keretek közt ünnepelték meg az első szabad Karácsonyt. «Szent György lovag» című, régi cornwalli, karácsonyi misztériumjátékot adták elő, Csajági János rendezésében, majd a meggyújtott karácsonyfa békés csillogásában, a hagyományokhoz hiven, a végzős növendékek közül Létai Klári mondta el Andersen: «A kis gyufaárus lány» meghatató történetét.

Maeterlinck : A boldogság és nyugalom nem életkörülményeinktől, hanem életfelfogásunktól függ.

Hősi lélek. Mithológiai mellékalkal. A rendező-Kyklopszal vivja állandó, elszánt harcát. Aránylag kiegyensúlyozott lény és a színházi alkalmazottak között nem a legelkeseredettebb.

Szidják.

(Itt egyidejűleg meg kell állapodnunk abban, hogy a színház területén mozgó élőlényeket — ha van állatszerű, azokat is! — szidják. Kétféle szidást ismerünk: szembeszidást és hátmögötti szidást. A nagyfizetésű alkalmazottak és az alkalmazók szembe szidnak, a kisfizetésűek és az alkalmazásból kiesettek hátmögött szidnak.)

Természetes, hogy ez általános szidásokkal beültetett veteményeskertben az ügyelő sem képez kivételt. Am, ellentétben a sűgóval, akit lefelé szidnak, a színpadról le a sárga sűgolyukig, őt felfelé szidják, a sötét nézőtérről fel a vendégfalak mögötti világ irányába. A vendégfalak közötti világban él, bár — sajnos — nem mondhatni, hogy virul is.

Munkaköre két részre tagozódik: próba-ügyelés, előadás-ügyelés. Mindkét alkalommal egyforma nehézségekkel küzd.

Már az olvasópróbán megjelenik. Udvariasan megismerkedik a darabbal és bizalmatlanul a szerzővel. A felolvasás szünetében, az élő szóval megismételt költői szavaktól megrészegetett szerzőtől cigarettát kap. Ez jól esik neki, de módszeres óvatosságát nem befolyásolja. Egyelőre tehát csak a szerzőről mond jót, a darabról való véleményét szigorúan megőrzi az első előadás utánra. Akkor aztán, ha megbukik a darab, ezt mondja: *ugye, megmondtam!*, ha siker van, ezt mondja: *na, nem megmondtam?!*

Az első próbákon megcsinálja az ügyevezett ügyelőpéldányt. Ennek tulajdonképpen semmi gyakorlati értéke nincs, mert a próbától az előadásig ebbe a példányba bejegyzett minden sor, minden végző, minden figyelmeztető megváltozik, esetleg ki is marad. Az első előadáson tehát vagy kívülről ügyel vagy, ha nem bízik emlékezőtehetségében, új példányt szerkeszt.

Kisszemélyzetű darab nem fűti szenvedélyét. De ha sokszemélyzetű a darab és különösen, ha statisztériával vegyes, akkor már jóelőre lázas, nyugtalan, fegyverkező, készülődő.

A statisztéria kiválasztásában, beosztásában, helyezésében jelentékeny szerepet játszik. Oktat, művel, figyelemre, pontosságra, helyi szokásokra figyelmeztet. Elaggott pályatársait a rendező fülébe sűgött balzsamos szavak védelmével előnyös pozícióba segíti. A statisztéria megállapított munkáját a rendező utasítása alapján, néha külön próbákon, ő irányítja. Türelmetlen hangon — ahogy rendezőjétől tanulta — kifogásol, ismételtet, szidalmaz.

Ha nagynehezen elrendezte a feladatot, szakavatottan ismételtet, majd kegyesen kezdőhangokat ad, miként zenei síp a vokálkórusnak.

A próbákkal alakuló előadás változó, ismeretlen és soha ki nem tanulható tényezőivel örök küzdelmet vív, de mestersége törvénye szerint hamarosan megnyugszik. Meg se rebben, amikor egy instrukció korai vagy kései alkalmazása miatt a rendező egymásután harmincszor a színpadra követeli, legfeljebb ha ilyen alkalmakkor

Az ügyelő

Írta: Samló István

harmincszor egymásután tolja fel homlokára közismert szemüvegét.

A próbák számos feladatát, szereplők és egyebek ellenőrzését rugalmasabban és elnézőbben kezeli, hivatásának felelősséggel teljesebb része az előadásokon kezdődik.

Előadás előtt egy jó órával érkezik a színházhoz. Összeszedi a naponként kiosztandó díjakat, kipipazza a neveket, beosztja a kifizetendő pénzegységeket. Megcsöngeti az első! Utána elvonul hivatalos helyiségébe, a színpad jobb vagy bal sarkában elhelyezett ügyelőpult deszkái közé. Derűs szavak kíséretében kifizeti a munkásokat, statisztákat és a jelentéktlenebb felvételdíjas művészeket. Megcsöngeti a másodikat! A portástól érdeklődik, esetleg az öltözőkben ellenőrző körutat tart, hogy a fellépő művészek beérkeztek-e a színházba. Semmi meglepetést nem árul el arca, mikor arról értesül vagy győződik meg, hogy az előadást kezdő művésznőnek még híre-hamva sincs. A harmadik csöngetés előtt kicsit ideges lesz. Kiszámítja, hogy érdemes-e szólni az ügyeletes rendezőnek. Ha jelentést tesz az ügyeletesnek, akkor a művésznő szidja le, mert hiszen ő még sohasem késett el, viszont ha nem tesz jelentést a rendezőnek, akkor az szidja le, vétséget emleget és megfenyegeti elbocsátással.

Na, de tegyük fel, hogy a művésznő megérkezett. Percenként ismétlődik az ellenőrzés, szaladgálás az öltözőbe: hol tart az öltözőkésésben, mennyire jutott a kifestéssel, ideges-e, kezdehető-e az előadás? A harmadik csöngetés után még van 10—15 perc a darab kezdetéig, ez az az idő, amikor az ügyelő szinte naponként elhatározza, hogy most már tényleg nyugdíjba megy.

Egy nézőtéri alkalmazott jelenti, hogy a pénztártól az utolsó jegyvárló is eltávozott, tehát kezdődjék az előadás. Legutolsó rohanás a művésznő öltözőjébe! „Kész van?” „Neeem. Még nem!” „Hát akkor pedig kezdjük az előadást!” Ez az elkeseredés sugallta erőszakosabb mondattani beavatkozás erőt önt a művésznőbe és mindig korhű öltöztetőnőjébe, s mire felszalad a függöny, lihelve bár, esetleg öltöztetőnője családjára vonatkozó megjegyzéseket hörögve, de ott van a színpadon, megjelenésre készen. Az ügyelő felsőhajt és izgalmas munkájának kilencedik percében megnyugszik.

Innen már munkája egyenletes, gépies. Emlékezőtehetségének biztonságát csillogtatja. Fejből végzi el, vagy adja meg a jelet az ügyevezett színpadi instrukciók elvégzésére. Jelenetre váró szereplőkért ő maga megy ki a társalgóba, esetleg egyik lekötöztetett idősebb pályatársát kéri föl a szerződésének kötelezően ki nem fejezett szolgálat teljesítésére. A társalgóban megkockáztatja humorát: így, „művész úr, hajlandó résztvenni a ma esti előadásra? ez esetben, kérem, jöjjön!” Humorának visszhangja elkallódott a messze multban.

A statisztéria színpadi hullámlása közben pillanatokra ő is a lámpák elé libben, az ezért járó külön díjazást mindenkor beleszámítja havi fizetésébe. Előadás végeztével elsőnek

gyűjt cigarettára. Ez a kis elsőség igazán megilleti.

Filozófikus lélek. Filozófiáját nem könyvből és tapasztalatokból meríti, hanem életfelfogásának tenyészetéből. A színház többi emberével csak annyi a kapcsolata, hogy mint minden alkalmazotti viszonyban élőnek, neki sincs soha igaza.

A sűgóval ellentétben rajta nem mutatkoznak meg a működéséből származó ellenkezések idegrendszerbeli visszahatásai. A sűgó ülőhelyzetében, nyugvó állapotban gyűjti magába a korholás malasztját, amit a próbák után *kigyalogol* magából. Ő mozgásban, ide-oda szaladgálás közben kapja a rendező intelmeit és mielőtt egy újabb rossz szó megtetőznék az előbbi, őbenne, a folytonos helyzetváltoztatásokkal, ott a helyszínen közömbösödik a sérülés.

A legjobb családapa. Gyermekait — renitenszerint nagy számmal vannak — alkalmanként bedugja a statiszták táborába. A zsebpénz kérését ily módon oldja meg. Gyermekeitől mindenkor hosszú és érzélgős csókok kíséretében válik el.

Nyugdíjaztatásával állandóan kacérkodik. Nyugdíjintézeteknél készségesen vállal szerényfizetésű délutáni állást. A nyugdíjasok aktáival bíbelődve elmereng és mennyei elképzelését az akták adataival fenntartással bár, de nyilván-tartja.

Délután egy órára kávéházba megy. Ott magabiztosan képviseli színházát, az eseményeket és híreket fontoskodva, bizalmasan terjeszti. Ha új tagot szerződött a színház, azzal leereszkedik és biztató, beavatja a szükséges tudnivalókba.

Öltözőkésése módfelett változatos. A naturburch kimustrált kalapját, a komikus századvégi szakettjét, a bonviván kifényesedett katonanadrágját és a jellemszínész készkötésű nyakendőjét viseli. Mindezekből hangos viccelődést rendez, megelőzve az adakozók viccelődéseit. Ha negyedszázadonként, valamilyen varázslatos különkereset következményeként új ruha csináltatására szánja el magát, olyankor hétégig a viccelődő támadások pergőtűzében illeg.

Kisérletes időkben, mikor évvégi zárszámadások tekintetéből gyanút keltő külföldi vendégjátékok foglalják el a színház munkaterületét, szabadságot élvez. E pár napos szabadsága alatt a többi színházak műsordarabjait nézi végig. Ilyenkor igazgatójának hangját és magatartását mímeli és megfellebbezhetetlen biztonsággal mond ítéletet színházról, színpadról, színészeiről; természetes hangszínyvel megemlékezik az ő színházának fényéről, pompájáról, utólrétehetlenségéről.

A külföldi vendégjáték végeztével visszakereszkedik a rendes kerékvágásba és folytatja ügyeléseit a próbákon és előadásokon.

Ügyel — munkakörének éles megjelölésével — a csendre, a rendre, a figyelemre, a színészre, a munkásra, a statisztériára, a zajra, a színpadra, a nézőtérre, a publikumra, a szünetre, a csengetésre, a segédügyelőre, a sűgóra, a kelleskre, a zenére, a karmesterre, a fűtésre, a hűtésre, a portásra, a kárposra, az asztalosra, a gyermekére, a szemefényére, a függönyleeresztésre, a sikerre, a bukásra, a betétre, a társalgóra, az öltözőre, a rendezőre, az igazgatójára a multjára, a jelenére, a jövőjére: mindenre.

Csak a jó Isten nem ügyel eléggé órára

BALÁZS BÉLA

Mozart-jából

A Vígyszínház ötven-
évesjubileumának alkal-
mából ünnepi előadás-
ként Balázs Béla Mozart-
ról szóló színművét fogja
bemutatni. Balázs a da-
rabot Moszkvában írta,
ahol a Komszomol
Színház már próbálni
kezdte. A közbejött há-
boru megakasztotta az elő-
készületeket. A Kom-
szomol Színház most újra
megkezdte a próbákat.
Amin a sajtóból már értesül-
tünk, Balázs Béla Mozart-
jának ősbemutatója közben
már megvolt — Kínában!!

Itt közöljük a darabnak egy jelenetét, melynek szereplői:

Mozart — Benkő.

Aloyzia, Mozart régi szerelme — Tolnai Klári.
Rendező — Márton.

(Szín: Kis bécsi vendéglő kertje, a színház mellett, ahonnan néha áthallik az ének. Ősz van. Hullnak a levelek.)

Mozart (felemelkedik): Az ő hangja! (El-
takarja a szemét.)

Aloyzia (kijő a fa mögül és közeledik Mozart
felé, kacéran, behízelgően): Mire gondolsz a nagy
mester?

Mozart (férfias határozottan, szinte nyers
elutasítással): Muzsikára!... Dolgozom.

Aloyzia (leül mellé a padra. Óvatosan):
Megengeded, Wolfgang, hogy egy percre leüljek?
Mozart (nem felel).

Aloyzia (közelebb húzódik): Volt idő, mikor
közelségem nem zavart, hanem ihletett a zenére.

Mozart (elhúzódik): Nincs okom tagadni,
Aloyzia kisasszony. De a zene gyilkos dolog.

Aloyzia: Gyilkos?
Mozart: Sőt anyagyilkos. Megöli szülőjét.
Ami muzsikává lett, az megszűnik létezni a föld-
dön. Ha a pillangó felrepül, a báb elkallódik a
szemében.

Aloyzia (egyre ingerültebben): A szememben?
Mozart: Csak saját érzéseimről beszélek, me-
lyekből újjak születtek.

Aloyzia (épésen): Új érzéseid, ügylátszik,
nagyon különböznek a régiéktől. Azelőtt a perzsgőt
szeretted... most a tejeskávét, meg a befőttet.

Mozart (heves fordulattal Aloyzia felé):
Kedves hügről és az én feleségemről kegyeskedik
beszélni?

Aloyzia (dacosan): Ő hozzá nincs közöm.
Tudom. De Mozarthoz, a nagy muzsikushoz van,
mert valamikor ő énekelt engem és most én éne-
kelem őt. És valamikor a nagy szerelmi lángot
tekintette az élet legnagyobb kincsének.

Mozart: Most is... És ha a sors megfosztott
attól, hogy az én szívében éghessen, hát me-
legítsen az a nagy szerelem, mely drága Konstan-
zám szívében ég. Mert valóban nincs tisztább, nincs
drágább, nincs szentebb kincse az életnek.

Aloyzia: Hát az Ön élete, kedves Mozart úr,
nem azt mutatja, mintha ilyen nagyon megbes-
csülne felesége odaadó szerelmét. Túl sok asszony-
históriáról beszélnek a városban.

Mozart: Asszonyhistóriáról beszélnek? Mért
nem beszélnek arról, hogy a nappal csókolódom
és a langyos széllel szeretek ölelkezni? Nap-
históriáim, meg szélhistóriáim még nem terjedtek el?

Nem lesték meg pásztoróráimat, mikor a virágos
fűben heverek? Olyan réthistóriáim, olyan virág-
históriáim vannak nekem, hogy attól elpirulna a
legedzettebb udvarhölgy is. Nincs okom tagadni.
Kítárom magam Isten természetének és ölelő karok
fognak körül.

Aloyzia (épésen): Mégis, úgy látom, nagyon
egyedül ülsz te itt, szegény Wolfgang.

Mozart (felemelkedik. Egyre lázasabban):
Egyedül? Én? A sivatag közepén sem volnék
egyedül! Sokadalom támadna ott is az én terem-
ményeimből. Ahogy a halhatatlan Isten alkotott
engem, halandót, úgy alkotok én, halandó ember,
halhatatlan lényeket. És más a világ képe, amióta
Figaro és Almaviva élnek benne. Mert az én
teremtényeim embereket nevelnek, embereket
szülnék. Beléngyölköz a világba, mint szobrász a
puha agyagba és Zerline sóhaját fel a kezem alatt.
Belémárad és Don Juan büszke, dacos kaca-
gása harsog fel.

Aloyzia (meggöngyölödve Mozart szavainak súlya
alatt, de elkeseredetten bántani akarja): Még
a Don Juannal is dicsekszel?

Mozart: Legjobbani!

Aloyzia: Egy istenkáromló ördögidezővel, aki
halála órájában se tér meg? Istenetlen muzsika az!

Mozart: Isten nem grófcsoka, aki az előtte
hajbókoló lakájokat szereti. Bizonyosan jobban
kedveli azokat, akik emelt fővel és emelt szível
tekintenek fel hozzá.

Aloyzia: De nem azokat, akik fellázadnak
ellené.

Mozart: A lázadó titánban is saját erejét
látja, mely visszaesap rá.

Aloyzia: De nem az erkölestelen kéjenceket.

Mozart: Szeretettel néz le az Úristen az ő
szerelmesen nyugzsgó, csókos kis kreatúráira.
Gyönyörűségük az ő gyönyörűsége.

Aloyzia: Nem félsz Isten haragjától?

Mozart (kedves gyermekmosollyal): Én?
Wolfgang Mozart? Mért féljek attól, aki engem
ilyennek teremtett? Hiszen az ő angyalai is éne-
kelnek, harfáznak és táncolnak a mennyekben.
(Mosolyogva félretekint.) Ugy-e, nem bánt en-
gem? És ha néha már akarna is haragudni és én
muzsikálni kezdek, — halleluja... halleluja —
hát elmosolyodik és onnan felülről rám nevel.
Ugy-e szerelt az ő Wolfgangját az én úristenem?

Aloyzia (göngyölödve, félig eltakart arccal):
Ugyan nem nagyon mutatta, hogy szeret... Állás-
talan csavargónak hagyott — egy biztos szolgáló-
sinszen.

Mozart (megint keményen): Ahogy nincsen
a fejedelmeknek sem.

Aloyzia: Látod ezért... az ilyen tiszteletlen
beszédért nem jogadnak meg egy előkelő házban
sem. Téged, aki már kisgyerek korodban világ-
hírű voltál. De gúnyos, gonosz nyelved miatt
maradtál lenézett szegény.

Mozart: Szegény, de nem lenézett. Jobban
félnek tőlem a kegyelmes uraságok, mint én ötlőlük.

Aloyzia: Hóbortos beszéd.

Mozart: Fegyveres szolgálóknál veszelel
mesebb az én szavam éle. Én nevelve beszél-
kölök, de ők bosszankodva dohognak, ők röstel-
kednek és összesúgva kérdezik, mit mondott az a
szentelen Mozart? Hahaha... jényes palotáik
falai mögött ők pirulnak, ők súllyal le szemüket,
ha Mozart egy megjegyzése szárnyra kél. Szegény
vagyok, de ők zárják be tizeden a kapukat, ők

húzzák be függönyeiket, mert egy állástalan mu-
zsisikus megy el a ház előtt. De nincs menekvés.
Mert szavam éle: az Igazság!

Aloyzia (feláll. Gonoszul): Arrugira kihalt
belőled minden tisztelet, hogy apád arnyéka sem
kísért?

Mozart (felugrik és eltakarja az arcát):
Hallgass!

Aloyzia: A te szívtelenséged ölle meg tő
előtt...

Mozart: Nem igaz! (Fájdalmasan.) Isten
tudja szívemet.

Aloyzia: Halálos ágyához sem mentél el.

Mozart: Nagyon messze volt.

Aloyzia: Salzburgban?

Mozart: Nem. Egy másik, egy elmúlt század-
ban.

Aloyzia: Szegény öreg ember volt, akinek te
voltál mindene.

Mozart (nehéz sóhajjal): Koromnak árja
sodort el mellőle. A történelem történi velünk.

Aloyzia: Itt mutatkozik szívednek kemény-
sége. Egy bocsánatkérő, búcsúzó kézfogást is saj-
náltál tőle.

Mozart: A távollévő távollága nem fáj úgy,
mintha mégis távol van az, akinek kezét fogjuk...
hiába.

Aloyzia: Egész istenfélő élettel a te tehetséged-
nek áldozta.

Mozart (nehezére esik a szó): Becsületes
urasági szolga volt. Urasági szolgája Istennek és
a hercegseknek egyaránt, — alázatos szolgája
volt a zenének is — ápolta és tisztogatta, mint
fejedelme bútorait — el nem mert volna mozdítani
helyéről egyet se és engemet is ura bútorai közé
akart állítani. Urasági szolga volt és az élettől
sem mert többet elfogadni, mint amennyi szolgának
kijár.

Aloyzia: Wolfgang: Az Isten bocsássa meg
neked szavaidat. Az édesapádól.

Mozart (szembenéz Aloyziával. Megnő):
Apám volt — de én... az ő édes gyereke, egy
másik planétára születtem. Ezt a fájdalmat ki
meri számon kérni? Aloyzia!... Most jól ide-
figyelj! Nincs az a szerelm, nincs az a szerelem,
mely át tudná hidalni az irt, melyet haladás és
növekvés szakít a szívek közé. Megértted? (Ki-
merülten roskad vissza és a karjára hajtja a
fejét.)

Aloyzia (megrendülve. Visszafojtott könnyek-
kel): Megértted, Wolfgang... Te nem egy
ember vagy. Sok ember van benned. Hadd legyen
te jó és kedves, mikor másokat cirógatsz — de
legyen ilyen hatalmas, mikor engemet ütssz. Amen.
(Mehajol és megesókolja Mozart felőli kezét.)
Most agyó — dolgozz tovább, Wolfgang Amadeus
Mozart... (Hátrafelé indul.) Most haljak bele
én is a te muzsikádba.

(El. A távolból a színházi kórus szól.)

Csevegés

Írta: BOLDOG BALÁZS

Szív, asszony, szerelem. Életünk minden tagadásunk és esetleges tillakozásunk ellenére ekörül a háromság körül forog elsősorban. Így volt ez a múltban, így van a nehéz jelen gondterhes napjainban és így lesz a szebb, boldogabb jövőben is. Ez a közismert lény állott fel bennem Jean de La Bruyère olvasása közben, akinek híres aforizmáiban lapozgattam valamelyik este. Emberi gyarlóságaink és fonákosságaink e kitérő szakértője s vele együtt az egész művelt világ éppen az idén ünnepli születésének harmadik centennáriumát. A nagy francia gondolkodó meg is érdemli ezt a személye és műve iránt megnyilvánuló érdeklődést, mert nemcsak kiváló tehetségű és finomtollú író, hanem szociálisan érdekes és demokratikusan gondolkodó ember is volt.

Szív, asszony, szerelem — lássuk, mit mond nekünk erről háromszázéves halhatatlan barátunk:

Azt akarjuk, hogy szerelmünk betöltse életünket, akár boldoggá, akár boldogtalaná tesz.

Szerelem és barátság kizárják egymást.

Gyakrabban találkozunk lángoló szerelemmel, mint eszményi barátsággal.

A barátságot erősíti az idő, a szerelmet gyengíti.

A hirtelen támadt szerelem gyógyítható a legnehézebben.

Szerelmünk kezdetén és végén egyformán zavarban vagyunk, ha keltesben maradunk.

A szerelemben a nőké az elsőség, a barátságban a férfiaké.

Míg a nő saját titkát, a férfi mások titkát őrzi meg jobban.

A legtöbb nőnek ninesenek elvei. Szívére hallgat és erkölcesit szerelmesétől kölcsönzi ki.

A nők szépségét szeszélyjük ellensúlyozza; enélkül a férfiak sohasem gyógyulnának ki belőlük.

Kevés nő olyan tökéletes, hogy férje naponta tegalább egyszer ne bánná meg nőiségét, vagy ne irigyelné női barátját.

Az a nő, akinek egy lovagja van, nem tartja magát kacérnak, az akinek több van, viszont csak kacérnak tartja magát.

Ha ingatag a nő — már nem szeret, ha könnyelmű — mást szeret, ha csapodár — nem tudja, kit szeret és ha közömbös — még nem ismeri a szerelmet.

Míg a lusta nőt serényjé teszi a szerelem, a dolgos tunyává lesz általa.

A nők hajlanak a szélsőségre: vagy jobbak, vagy rosszabbak a férfiaknál.

Művésztud: ne adjon interjút!

Kezdetben volt a szabvány interjú, az után jött a lélekkutató interjú, majd a poétikus, — de mindezt már megírta multkori cikkében Békeffi István. Ötletes és mulatságos cikke egy kicsit gondolkodóba ejtett mindenkit, aki az ujságírásnak ezzel a — valljuk be alantas — műfajával hivatásszerűen foglalkozni szokott. Gondolkodóba ejtette az »interjúvevőket« és az interjúadókat egyaránt. Milyen célt szolgál az interjú? Azt, hogy a mások véleményét meghallgassuk. »De ha valaki marhaságokat mond, azért az ujságírónak még nem kell feltétlenül marhaságokat írnia«, — így adta ki a »penzumot« hajdani szerkesztőm és az esetek túlnyomó részében ez a szempont helyes. (Természetesen az is előfordulhat, hogy egy nyilatkozat éppen a hitelességével ad hűségesebb jellemzést az interjúalanyról, de a színészinterjúknál nem így van. Most pedig azokról van szó.)

A színészinterjúk kongó üressége valóban megdöbbentő. A színészeknek, sajnos, többnyire nincs mondanivalójuk az ujságok számára s ennek ellenére — nyilatkoznak.

Mi az oka annak, hogy művészek, akik a színpadon minden este bebizonyítják, hogy van mondanivalójuk, — ennyre tartalmatlanokká válnak az ujságíró ceruzájának varázsérintésé? Azt hiszem, elsősorban a ceruzában van a hiba...

Nézzük meg a tételt: »Ha a színész...« Itt kell kezdeni, mert valóban nem a színész kötelessége, hogy mondatait, amelyek többnyire két felvonás közötti sietős beszélgetés eredményei — megrostálja. Nézzük meg, mit kérdeznek az ujságírók: — Művész úr, beszéljen a lelki világáról!

- Művésznő, mi a kedvenc parfümjed?
- Hogy ízlik az új szerep?
- Politizáljon-e a színész?

Mint számtalan ostoba interjú szerzője, joggal megkérdezhetem: mit válaszoljon erre az a szerencsétlen színész, aki a Hamletben, vagy a Tartuffe-ben mindenki számára érthetően százszor és százszor elmondja a nézetét a világról és a benne élő emberekről. A lelkivilágról azonban nem tud szegény mit mondani, ha csak azt nem, hogy őszi sejtelmek tavasza borzong benne.

Föltvettem a kérdést, felelnem is kell rá. És csak egyet tudok tanácsolni: ne adjon interjút a színész. Legföljebb dühösen megírják róla, hogy X. Y. művésznő

már olyan nagy sztár lett, hogy nem hajlandó nyilatkozni a »Nagymezőutca és vidéke« kiküldött tudósítója előtt. Vagy akár a Fényszóró munkatársa előtt.

Előfordulhat persze, hogy az ujságíró véletlenül olyat kérdez, amire a színésznek is van válaszolnivalója és a közönséget is előbbreviszi vele a színház szertetőben és megismerésében. Akkor nyilatkozzék a művész úr! És akkor írjon az ujságíró. Persze, lehetőleg akkor sem úgy, hogy egy hasábon át borong az élet rejtelmeim, miközben a szűzfelhér havon át lépked a művész tuszkulánuma felé, azután félhasábon át kérdez és a művész egy mondatban felel, — mert ez már borzalmasan unalmas és izléstelen. Ha G. B. Shaw meginterjúvolja Latabár Kálmánt, akkor érdekes, hogy útközben mit gondol. De — bocsássanak meg kedves pályatársaim — ha mi látogatjuk meg hasonló céllal, akkor poétikus vagy filozófiai gondolatainkat tegyük el összegyűjtött műveink és ezzel egyben a rettenetesen hálás utókor számára.

Már be is fejeztem a cikket, de hirtelen eszembe jutott, mennyi mindent lehetne csakugyan megkérdezni művészeinktől! Megkérdezhetnénk: például színpadunk úgynevezett sztárjaitól, akik saját maguk választják szerepeiket, akiknek kedvéért jön be a közönség a színházba, tehát módjukban állana az érdeklődést irányítani s a közízlést ezzel fejleszteni, hogy miért részesítik előnyben az olesó gicceket, sőt az operetteket az igazi drámák helyett?

Vagy megkérdezhetném... nem, ezt inkább mégsem...

(— r. — s.)

(Szávay Edit rajza)

VILL. kályha, főzők, hőszugárzó, vasalók

RAKTÁRRÓL SZÁLLÍT

Rádió és Villamossági Kereskedelmi kft. Belgráder és Maulis, IX., RÁDAY-U. 11. TELEFON: 186-003

AUTÓSZAKISKOLA TERÉZ-KÖRÚT 7

HIKÁDE

hatóságilag vizsgáztat személy-, teherautóra és motorkerékpárra

KERBER autószakkönyvek

Telefonszám: 224-862

Erzsébet-krt 19. (Barcsay-utca sarak. T.: 222-616)

Válódi Bösenderfer-Ehrbar zongorák legolcsóbban

Kulcsár Istvánt a magyar filmszakma második számú közellenségét elfogták Salzburgban

A lapok jelentették, hogy Kulcsár István miniszteri osztályfőnököt, az értelmiségi kormánybiztost, Salzburgban az amerikaiak elfogták és a bécsi törvényszék fogházába szállították. A magyar filmszakma számára nagy elégtétel ez. *Kulcsár úr, akinél undorítóbb feladatra alig vállalkozott Endrén és Bakyn kívül magyar miniszteriális tisztviselő, a mi második számú közellenségünk.* Az elsőszámú még mindig Balogh László marad.

Mert Kulcsár úr megcsinálta a magyar gazdasági élet Unintelligence Service-ét, arra vállalkozott és arra épített fel hatalmas hivatalt, hogy kinyomozza minden egyes iparosnál, kereskedőnél, vállalatnál, kik a zsidó alkalmazot-

tak hetediziglen, hol van a lejteve zsidó tőke és nem törődött azzal, — ez volt a jelszó — hogy az illető tisztviselő, vagy az „elbujtatott“ tőke értékes, hasznos-e a magyar közgazdaság számára. *Mihalik, Bubori, Czár és a többi véreb járta a vállalatokat, irodákat, hogy hol szagol ki valamit, amibe belekapaszkodhatik.*

De Kulcsár úr sehohol nem volt olyan energikus, mint a filmszakmában. Mindenütt csak fenyegetődzött, de a filmesekkel szemben *cselekedett is.* A valutázó tőzsdéseken kívül — akiket valóban nem lehet termelő kereskedelmi vagy iparágának minősíteni, csak a filmszakmában használta fel hatalmát arra, hogy embereket kiszakítson családi életükből, eltépjen az fró-

Állnak: Pless Ferenc, Bródy András, Radó István, Smolka János, Roboz László (a tábor volt tisztviselője), Verő Endre, Kolozsváry Andor. Ülnek: Pásztor Béla, Gergey Mihály rendőrfelügyelő, a tábor parancsnoka, Borhegyi István, Nóti Károly

A felvétel a kiszabadulásuk után készült. Őt internált: Pless Ferencné, Ungár Sándorné, Várady Tódorné, Matzner Károly és Óhler Károly olyan rossz állapotban voltak, hogy a táborból egyenesen szanatóriumba szállították őket

(Foto: Szántó György)

**BUNDÁK
SZEMERE** szücsnél
ERZSÉBET-KORÚT 26 SZ.
MÁSODIK EMELETEN

asztaluktól és berakja őket a toloncházba, az internálótáborba, csak azért, kizárólag azért, mert — dolgoztak.

1942 november 22-én reggel államrendőrségi detektívek jelentek meg *Borhegyi István*, az Olympia-mozgó egykori engedélyese, *Bródy András* hírlapíró, *Óhler Károly* filmtisztviselő, *Kolozsváry Andor* forgatókönyvíró, *Pásztor Béla* filmíró, *Radó István* filmdramaturg és *Várdai Tódorné* filmtisztviselő lakásán és mind a hetet előállították a toloncházba. *Kulcsár úr internálási javaslatot tett ellentük, mert „háros befolyást gyakoroltak a filmszakmára“.* A vádak nevetségesek voltak, de Murgay rendőrkapitány úr, kijelentve, hogy nem szegülhet ellene a méltóságos úr javaslatának, valamennyiünket internált. Három héttel később *Matzner Károly* t, a Fox-film budapesti igazgatóját, *Nóti Károly* t, a világhírű filmírót, *Pless Ferenc* filmgyártót, *Pless Ferenc* né, *Smolka János* filmgyártót, *Ungár Sándorné* filmtisztviselőt és *Verő Endre* filmgyártót érte ugyanez a sors.

Nekik nagyobb szerencséjük volt, mint nekünk. Mi három hétig élveztük a toloncház vendégszeretét, ahol egy cigarettáért, vagy egy fillér készpénzért, amit motozásnál nálunk találtak, sötét zárka járt, ahol 29-en voltunk egy cellában, ahova egy falat élelmet nem lehetett bejuttatni. A második transzport csak negyvennyolc óráig volt összefűzve toloncházi töltelekkel.

Nagykanizsán egy emberséges parancsnok, *Gergey Mihály* rendőrfelügyelő jóvoltából (akit akkor emberséges magatartásáért felfüggesztettek, fegyelmi eljárás alá vontak és tíz évre kizárták az előléptetésből) emberi bánásmódban, ellátásban és elhelyezésben részesültünk és tárt karokkal, fűtött szobával, előre elkészített fekhellyel vártuk hét társunkat, akik december közepén érkeztek oda.

Kulcsár úr nagyon büszke volt ránk. Sajtófogadást rendezett abból az alkalomból, hogy „*megtisztította a filmszakmát*“ és hasábos cikkeket írt rólunk *Ujhelyi József*, *Kolba Gyula* és más kiváló kartársunk abból az alkalomból, hogy Kulcsár úr kiirtott bennünket a közéletből.

Három év előtt Kulcsár úr karácsonyesti hangulatát bizonyára megédesítette az, hogy 14 filmes az internálótáborban tölti a szent estét. Most — mint a bécsi fogház lakója — elmélkedhetik ezen az estén a végzet útjainak kiszámíthatatlanságáról és arról, hogy a bűnt könyörtelen következetességgel követi nyomon a bűnhődés.

Radó István

MEGNYÍLT
PHOTO AMERICAN PICTURE
VIII., ESZTERHÁZY-UTCA 14-16,
FÖLDSZINT 1.
Photo-művészeti és festőművészeti külön-
legességek. Felvételek 9-6-ig vasárnap is.

AJÁNDÉK A HÁZIASSZOHONYNAK!
VILL. *vasalók*
VILL. *főzők*
PÁZMÁNYINÁL
BUDAPEST, IX. KER. ULLÓI-ÚT 67. SZÁM

Írók vitázó szavai, illetve az írók körüli vitaközlés szavai visszhangzanak a keserves magyar tél dőlészürke ege alatt. Se irodalmi életünk, sem a Nyugat, Válasz vagy a Magyar Csillag tekintélyével bíró folyóiratunk nincsen, Móricz, Babits, József Attila, a nagy halottak hiányát még nem heverte ki, nem is heveri ki egykönnyen irodalmunk. De mi már vitába kezdünk s nem úgy, ahogy az természetes lenne, nem a művekről. De hiszen állítólag művek simcsenek, az is vitára készítenek a felszólalókat: miért hallgatnak az írók?

Engedjék meg, hogy én, a magyar irodalom nemrég még kirekesztettjei közül való, de íróársaim barátságával és sokszor szolidaritásával is büszkélkedhetők, jóideje férfikort élő «fiatalok» költő, néhány szót mondhassak.

Mikor ezerkilencszázhuszonnyolcban kaplaplevéve s olyan remegő izgalommal, amilyen megindultan izgatott csak egy nemrég még inasgyerek lehet, beléptem az akkor Osvát Ernő birodalmát jelentő Magyar Korona kávéházba, Magyarországon már fasizmus volt. Az első Európában, csak másképpen, az akkori korszerűség nevével illették. Osvát Ernő kávéházi asztala körül ott élt akkor, úgyszólván, az egész magyar irodalom, kivéve Szabó Dezsőt, a magányos sértődöttet és néhány fiatalot, akik Mikés szerkesztő úr szobájában tanulták az első lépéseket. De ezek a fiatalok is gyakori és szívesen látott vendégek voltak a Magyar Koronában, ahonnan jóformán csak Herczeg Ferenc, Csathó Kálmán, Harsányi Zolt és társaik hiányoztak, de Osvát Ernő Nyugatja gyakori «tévés felfedezése» ellenére is, csak a magas színvonalallal egyezkedett. Azzal a színvonalal, melynek őrzői Babits, Karinthy, Kosztolányi, Füst Milán, Tersánszky, Nagy Lajos és társaik, a nagy Nyugat-nemzedék; a fiatalok közül pedig József Attila, Illyés Gyula, Sárközy György, Tamási Áron és Mikés fiataljai: Fodor József, Szabó Lőrinc, Pap Károly, Gelléri Andor Endre voltak. Mint minden igazi tehetség, tulajdonképpen ide tartoztak, vagy ide tartottak a Napkelet és a Nyugat közt bizonytalankodó Németh László és az akkor már a marxizmusra esküvő, magát az osztályharcos proletariátussal «eljegyző» Kodolányi János.

Ha nem is olyan határozottan és elhatározottan, mint Kodolányi János, de akkor-tájt balra tartottak a fiatalok majd valamennyien. József Attiláról ezt nem kell kihangsúlyoznom. A párisi magyar kommunista köztársaság hazatérő Illyés Gyuláról sem. De magánbeszélgetésekben, baráti körben így vallott nemcsak Sárközy György, hanem Szabó Lőrinc is.

A következő, az Osvát utáni éveket az «esszé korának» nevezhetjük. Irodalmi vezetőink félreértve az esszé tulajdonképpeni feladatát, a vers, a novella, a regény helyébe az esszét léptették. S a magyar irodalom egén ahol József Attila verseinek, vagy Nagy Lajos novelláinak kellett volna ragyogniuk, az olvasmányokból és felszínes lírából gyúrt esszék és «esszé-novellák» játszottak csillagot.

Van-e út visszafelé?
Író: ZEK ZOLTÁN

A következő korszak a népi írók és «urbanusok» harcának korszaka volt. S bár a népi írók tábora volt az, ahonnan néhányan áttévedtek a germán náciizmus vagy a svábellenes, de épolyan reakciós fajelmélet mocsaraiba, mégis látnivaló volt akkor s még világosabban látható most, hogy a népi írók nagyrésze egy társadalmilag is megalapozott mozgalom szőlői voltak. Valóban a nép megszólaltatói. Bármily rosszul hangzik a «talajgyökér» után, mégis így igaz: valóban a magyar nép gyökereiből lett fák és virágok. Szemben a legalább annyira heterogén, de gyökértelen urbanusokkal, akik korántsem a nyugati műveltséget képviselték, korántsem a szó jó értelmében vett városi kultúrát, hanem azt a polgárságot, amelynek látóköre Hatvány Lajosig terjedt. Akik egy magyar weimarizmus politikai és szellemi elemeiből akarták felépíteni — s Horthy ege alatt! — a náciizmusnak ellenálló Magyarországot... Az urbanusok tagadhatatlan érdeme, hogy József Attila verseinek nemcsak helyet adtak, hanem hirdették is József Attila költői nagyságát. De ehhez József Attila akkori nagyon indokolt sértődöttsége, szegyetlenjes mellőzöttsége is kellett.

Mondom, e korszakok kezdetén és idején már fasizmus volt Magyarországon s ez a fasizmus egyre terebélyesedett. A halottakról ne szóljunk. Csupán az élőkről, az akkori fiatalokról. Egyrészt, sajnos, nem tudott ellenállni a «korszellem» fertőzésének és csábításainak. Féja Géza esetében ez nem elszomorító. De Szabó Lőrinc és Kodolányi esetében annál inkább. Kodolányi nem félve «fogadalmat» valóra-válasától, hogy «leszárad a keze»: a proletariátus helyett, mellyel egy baloldali folyóirat vezércikkében «eljegyzte» magát, a turulista ifjúságot választotta. Szabó Lőrinc, míg az idők minden próbáját kiálló verseit írta, baráti körben, magánbeszélgetésben látható őszinteséggel rokonszenvezett a náciizmus egyik elemével, az antiszemitizmussal. (Bár ugyanakkor áldozattal és barátsággal is segített nem egy zsidósága miatt üldözött író). Erdélyi József, a «Lovaspólo a Vérmezőn» költője, ilyeneket írt: «Nyilas Jóska a nevem — nyilas jelvény mellemen...» Ő, sajnos, Erdélyi Józsefből, a költőből valóban Nyilas Jóska lett. Azoknak is a futóbolond rajtájából. Szólhatnék még Sinka Istvánról, de semmi kedvem most valakinek a költői képességeiről vitatkozni. S Németh Lászlóról, e valóban rendkívüli képességű íróról, aki Tanujában néha a magyar szellem revalidációját ígérte. Ő sokkal igazabb és tudatosabb magyar, sem hogy eredeti formájában befogadhatta volna a náci ideológiát, de indulatait és elfogultságait, sajnos, nem tudta legyűrni.

Az apróbbakat, a sunyikat és taktikázókat, az urbanusnak népieseket, a népiesnek urbanusokat, hagyjuk. Hagyjuk azokat, akiknek könnyeik potyogtak egy lebombázott emlékmű romjainál, de nemcsak könynyük, hanem egyetlen résztvevő mozdulatuk sem volt a legyilkolt milliók felé.

S miért volt így mindez? Miért, hogy a huszonöt éves magyar fasizmus, a munkásüldözések, a magyar nép mártírjainak kivégzése idején így lehetett Petőfi hazájában? A kérdésben válasz is van: huszonöt esztendő. Ez a huszonöt esztendő nemcsak fasizmussal nyomorította az országot, de éppen ezért politikai tájékozatlansággal, az elmék zürzavarával: fajelméletbe eszszó népiességgel — és a megriadtak elefántcsonttornyával is. S a népi írók, akik tudták, hogy az elefántcsonttornyony nem mendedék a viharok elől, hogy nemcsak hamarabb omlik össze az első fuvalatra, mint a legsilányabb völgyököl összecsapott viskó, s hogy akarva-akaratlanul is búvóhelye lehet a szellemi reakciónak — politikai tájékozatlanság, politikai tudatosság híján, a szociális lidérceket csillogtató fasizmus nyomában tévelygtek.

Nem Illyés Gyula, nem Darvas József, nem Veres Péter s nem Kovács Imre és Erdei Ferenc. Ennek kihangsúlyozását röstellem is, annyira nyilvánvaló a jóhiszeműek előtt.

Van-e út visszafelé? Van. De ez az út nem vezethet vissza az egy év előtti multba, mert akkor inkább a vers és regény nélküli szegénység szörnyűsége legyen része a költők hazájának! Ez az út — másokat kell ismételnem — valóban csak a vezeklés útja lehet, melynek egyes stációi József Attila, Ady Endre, célja: Petőfi.

Nincs abban semmi csodálatos, hogy a politikai tévelygők egyrészenek hirtelen harsányságot, azokét, akik némák voltak, mikor sikoltani kellett volna, nem rokon, hanem ellenszenv fogadja. De hogy a demokrácia nem akar írók üldözőjévé lenni, hogy ebben is ellentéte a fasizmusnak, Szabó Lőrinc is tanúsíthatja. S tanúsíthatják volna mások is. Hát tanúsítsák. Én igenis hiszem, hogy a demokrácia nagy-lelkű, különösen, ha ez a nagy-lelkűség bölcsesség is egyben. S költővel gazdagolni s nem a szellemi sívárság nyomorát választani: bölcsesség. S mert bölcsesség, tehát haszaszeretet is. De kétfőn áll a vásár. A megtévedt írókon is, akikről higgyük el, hogy csupán «megtévedtek». Akiknek mindenén túl, azt is látniuk kell, hogy a «politikamentes», önönpolgárvoltukba fuladt széplelkek, e halkszavúak, milyen hangozó kiáltozással építik elefántcsonttornyukat, melyben ismét szállást lehet a népellenesség, tehát a kultúrellenesség ördöge.

Az ágak ismerjék meg gyökereiket. Hajoljanak a földre. Érdemes, sőt kell: népnünk, a magyar nép él ottan, mely nem mély és nem híg, csak olyan nagyon megpróbált és szenvedő, hogy talán értetlenül és haraggal hallgatja az írók vitáját. S talán arra gondol, hogy az tenné a legtöbbit érte, tehát a magyar irodalomért is, aki akasztó-fára juttatná a versek helyett dollárköteget olvasó bárvendégeket...

Amin Anglia nevet

Igdy Kiss Sándor fordítása

ELAPOLT ŰLÉS

A béke anyja! — Minden nap összeülnek minden nap ennyi szemetet hagynak itt. Ha ez így megy tovább, felmondok...

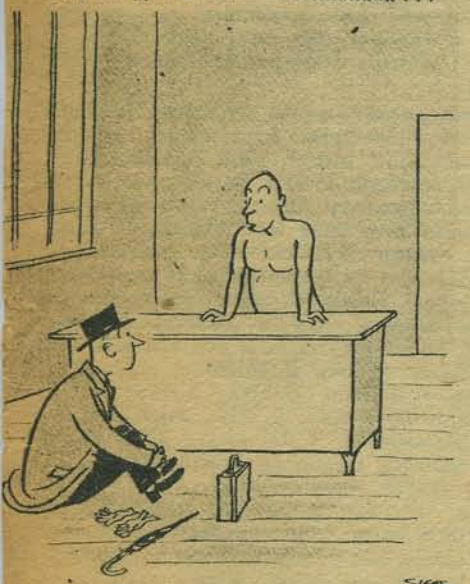
Hé! Nem tudod, érvényesek még az új értések?...

Csak semmi igazolom, old boy, van haitási igazolványom!...

Egy barátom meghozasából loztam ezt a kis eszesebbséget eladni.

Sajnálom, hogy még helyet sem tudom megkínálni, uram, de a vevők manapság mindent megvesznek...

Ugy látszik Angliában is...

Sajnádom szíven, de ma nem találkozhatunk. Egy barátomat várom, aki megtanít cigarettát sodorni!...

KINCSES ISTVÁN

okl. rádiótechnikus, rádió- és televízió-laboratóriuma

Vállal: speciális rádiójavításokat, hangosmozi és erősítőberendezések készítését és javítását

BUDAPEST VIII., FÚTÓ-UTCA 29/A

RÁDIÓ CSERE, VÉTEL

Mindenemű gramofon és zenegépjavítást

Tudják jól Pesten Budán
Hangszert ad vesz

Feller-Dubán
CSAK JÓZSEF-KÖRÚT 38

MAGÁN-VAGY NYILT LEVÉL DARVAS SZILÁRD ÚRHOZ

Igen tisztelt Szerkesztő úr!

Levelünk különös címe azt jelenti, hogy Önre bízunk, hogyan használja fel az alábbiakat.

Nem vagyunk különösebben frásztudó emberek, a rosszhírünk is arról szól, hogy nehéz velünk tárgyalni, mert bizalmatlan és igencsak nekikeseredni tudó emberek vagyunk, ha arra kerül a szó. Talán igaz is, hogy így van. Hanem akít becsülünk, vagy éppen barátunknak tartunk, annak viszont nemigen volt eddig panasza, hogy nem állnánk a barátságot még akkor is, ha a nézeteink egyben-másban eltérők volnának. Persze: a tisztesség határain belül.

Ellenfeleinket és barátainkat pedig a szerint válogatjuk, hogy ki mit akar a magyar filmmel. Nemigen foglalkoztunk eddig közügyekkel, mert nem hittünk az akkori világban. De ebben az újban, ebben a halálos betegségből most lábadozó magyar demokráciában és szocializmusban hiszünk. Ez tett bennünket a gyár dolgozóinak a képviselőivé és ezért állunk a helyünkön, amíg ez a kötelességünk, bár «álláspontnak» kényelmesebbet is tudnánk.

Az Ön írásait nemcsak szellemességükön derülve, hanem szeretettel és hálával is olvasuk, mert a sorokból és a sorok közül egyaránt az új, az *igazi* magyar filmért aggódó szeretet hangja bukkannak elő: Ön is azt akarja a magyar filmmel, amit mi. Ezért nem hízelgés és nem is vállveregetés, hanem egyszerűen természetes megállapítás, ha azt mondjuk, hogy Önt is a barátaink közé számítjuk. Mivel személyesen nem ismerjük Önt, nem tudjuk, kölcsönös lesz-e ez a felfogás, reméljük, hogy az lesz s hogy ez hamarosan el is dől.

Ezzel már meg is érkeztünk a lényeghez: sajnáljuk, hogy nem mint a dolgozók vendége járt idekinn a Hunniában, Szerkesztő úr és ezennel meghívjuk, tiszteljen meg bennünket, mint az üzemi bizottság, vagyis a Hunnia alkalmazottainak a vendége. Talán meg tudjuk mutatni az érem másik, alighanem lényesebbik felét, ha már a «producerek» a gyászos, sötét szín mellett foglalnak állást. (Ad hoc: Tessék talán megkérdezni Zsoldos Andor urat, a «Tanítónő» producerét is.)

Talán sikerül kiderítenünk, igaz-e, hogy a gyár minden nyilas alkalmazottját igazolták, igaz-e, hogy azt megóvták, igaz-e, hogy új igazolások vannak folyamatban s igaz-e, hogy «enyhe szabotázs-hangulat» uralkodik a gyár egész területén. (Szabotázs dolgában nem vagyunk egészen járatlanok, különben például a gyárnak most nem volnának meg a gépei s a producerek kara nem produkálhatna semmit, legfeljebb vádak, ezúttal *alapos* vádak, amiért *nem* értettünk a szabotázsához. . .) Megállapítható volna, helytálló-e az a különben is nagyon érdekes állítás, mely szerint «az üzemi bizottság vezetőségében (?) olyan egyének működnek, akiknek politikai múltja enyhén szölvá gyanús».

Szívesen elismerjük, hogy mindez a producerek szövege, a cikk elején ezt kifejezetten meg is mondja. Nagyon kérjük Szerkesztő urat: próbálja megállapítani mindezeket személy szerint, *ki állítja és mivel bizonyítja*.

A gyászkarból talán elég is onnyi, legfeljebb azt kell még *száraz* tennünk, hogy a produktó bizony nem fizeti a gyár minden kiadását

(Világos egyébként, hogy normális viszonyok között ennél is többet kellene fizetnie, ha már egyszer, igen szerencsétlenül, bérműteremmé nyilvánították a Hunniát.)

A produktó a zuglói telep munkásai közül csak azokat fizeti, akik neki dolgoznak s ezenfelül a fűtőanyagot. Műterembérül pedig 1, azaz Egy pengő eszmei bért. Ez utóbbi horribilis összegből a gyár sokmilliárdos értékű berendezésének amortizációja, a tónkreménő reflektori árá, az egész telep karbantartásának dologi tételei volnának kiegyenlítették. Nem kell ahhoz Bólyfának lenni, hanem talán inkább élclap-szerkesztőnek, hogy ezt a matematikai problémát egyértelműen megoldjuk.

Való igaz, hogy az egész világon csak egyetlen egy pengő van, amely az infláció salto mortáléja közben is sziklaszilárdan áll s ezt az *egyedülálló* pengőt a sötét színekkel gyászoló producerek tartogatják a Hunniának műterembérül. (Az üzemi bizottság még nem járt utána annak, vajjon ezt a kineset befizette-e már a vállalkozó a gyár pénztárának. Pótoljuk a mulasztást.)

A Hunnia pillanatnyi tulajdonosa tehát nem Pollák úr, akit különben igen tisztelünk és egy kicsit sajnálunk, hanem a magyar állam. Reméljük, hogy — ellenkező híresztelésekkel, sőt kísérletekkel szemben — az is marad, sőt a vállalat jelentősen kibővül. De erről talán más-kor.

A fentebb vázolt, a vállalkozóra nézve szokatlanul kedvező szerződést az üzemi bizottság a megindult filmgyártás folyamatossága érdekében hagyta helyben, sőt — ezt már nem egészen szabad akaratából — még más, több-százmilliósi áldozatot is hozott az állami filmgyár ezért a háromverziós filmért. Mindebben jelentős része volt az ügyvezetőségnek, mellyel akkoriban a szívélyes együttműködés jegyében járt az üzemi bizottság. Szép volt, kár volt, hogy vége lett. Éppen e film miatt lett vége. . .

Nem tudjuk, a vezérigazgató úr ismerte-e akkor már a forgatókönyvet, *mi nem ismertük*, őrá bízunk a színvonalat. Sajnos, úgy látszik, nem ő rajta múltot. Ha az üzemi bizottság *ezt* a forgatókönyvet ismerte volna, nem lett volna belőle film. Úgy értjük, hogy: telefotografált nyersanyag.

A Zsoldos-féle vállalkozás, mint első fecske («Tanítónő») még ennél is kedvezőbb szerződést kapott. Ezt nem bántuk meg: az első demokratikus magyar film fanatikus létrehozói megérdemelnek minden támogatást, már csak kétségtelenül tiszta jószándékukért is. Ez nem profit-film, ez hazugság nélkül készült.

Helyesnek látszik még egy megjegyzés Gertler Viktor úrral, a Hunnia jelenlegi vezérigazgatójával kapcsolatban. Ő az egész ügy prominens *áldozata*. Rendezői megbízatását *előbb* kapta, mint vezérigazgatói tisztét. A vállalat igazgatóságától szabályszerű felhatalmazást kapott arra, hogy vezérigazgató léteire rendezzen. Úgy gondoljuk, nem lett volna szabad vállalnia ezt a kettős szerepet s a velejáró felelősséget, mely a Hunnia tojásait nemcsak veszélyeztette, hanem bizony kissé szét is lapította. Szerencsés esetben kellett volna megválasztania egyik-másik munkatársát és kicsit hamarabb kellett volna kimászni a rántottából. Sőt: talán akkoriban nem is a Hunniát kellett volna

elhagyni, hanem inkább *ezt* a rendezést. Mert mégis csak többet ér egy filmgyár, ha még olyan «reakciós», mint egy film, ha még olyan fene «demokratikus». Biztosra vesszük, hogy a vezérigazgató úr is így gondolkodik, csakhat az ő helyzetében nem közölheti ezt a nyilvánosság-gal. Értjük és sajnáljuk.

Szerkesztő úr cikkében egyhelyütt azt írja: «A film minősége nem befolyásolhatja a munkafegyelmet.» Ez csak bizonyos határok között áll meg. (Hiszen például holmi reakciószerű film érdekében talán nem is volna helyes fenntartani a munkát egyáltalán, de még csak politika-mentes egyszerű eszmei reakció esetén sem, márpedig. . .) Meg kell jegyeznünk, hogy a Zsoldos-produkciónak nem volt eféle panasza, ellenkezőleg: elismerően nyilatkozott Zsoldos úr is, Keleti Márton úr is a munkások igyekezetéről.

A munkások azonban nem gépek és nem is igazonók: megérik a gyakorlott ember számítával, mi készül a műteremben.

És most legyen szabad a fentidézett mondatnál szembeállítanunk a mi tételünket. *A film ipara és üzlete egyaránt elhanyagolható mennyiség országos viszonylatban, döntő országos érdekű és értékű azonban a film minősége, ez és csakis ez ad létjogosultságot a filmgyártásnak.* A munkásság tudja, hogy elemi érdekeit is csak akkor védheti eredményesen, ha a munkája országos értékű. *Igy a munkások pusztá megélhetése is egyenes függvénye a gyártott filmek minőségének.*

Ez az egyszerű igazság teszi kötelességévé az üzemi bizottságnak is, hogy a filmek között különbséget tegyen több más szempont mellett a minőségük szerint is.

A munkafegyelem hiányáról nincs szó. Természetes azonban, hogy egy a munkásság szociális érdekeit nem biztosító, sőt azt éppen veszélyeztető film gyártása közben nem észlelhető az a szeretet, mely a profit szempontokat háttérben hagyó eszmei célú és értékű film-munkát helyesen jellemzi. A mai gazdasági és nyersanyagviszonyok között csak (legalábbis a maga nemében) értékes filmet szabad készíteni. Különösen áll ez akkor, ha annak külföldi vonatkozásai is vannak. Tehát: a munkafegyelem nem hiányzik, de a lelkesedés igen. Ez az igazság.

Újból köszönetet mondva Szerkesztő úr szeretetéért, mellyel a magyar film ügyét kezeli, kérjük, hogy ezirányú tevékenységét továbbra is minél sürűbben folytassa. Érdeklődéssel és szeretettel várjuk minden írását és — mielőbbi látogatását idekinn a «sündisznóállásban».

Budapest, 1945 december 14.

Hunnia Filmgyár Rt.
üzemi bizottsága:
Winkler Jenő,
Tuba János.

Mint látható, nyílt levélnek minősítettük a Hunnia munkásainak írását. S miután ilyenformán a «másik felet» is megszólaltattuk, igérjük, hogy rövidesen megjelenünk a «sündisznóállásban», hogy tovább tisztázzuk a Hunnia közérdekű ügyeit.

A szerkesztőség.

Karácsony

Igen, karácsony. Sőt mi több, fehér karácsony, aminek valaha olyan nagyon örültünk — nem emlékszem már pontosan arra, hogy miért is tettük ezt, de azt hiszem, a hőlepte, tündérien kívülági-tott város meszeszerűségével jobban érezkeltette velünk az ünnepi hangulatot. Persze,

akkor természetes volt a meleg szoba a nagy karácsonyfalával. Most kevésbé örülünk ennek a fehérségnek és nagy karácsonyfa nem várt otthon. De azért az ünnep mégis csak megvolt. Ici-pici fűcskával, ici-pici gyertyácskákkal, a fűcskán mű-szalócukorral; valamivel melegebbre fűtöttük a szobát, mint máskor és így módunkban állott emberi, illetve női formában megjelenni és nem a szokott hétréteges meleg, de annál csüfabb öltözetben. Ami pedig a legmeglepőbb volt, ajsédőkökat is találtunk az ici-pici fűcska alatt! És főleg csupa meglepetést. Nem állítom, hogy mind kellemes meglepetés volt, de hát azért vagyunk mi a praktikus kft., hogy ezeket azonnal kellemesre és hasznosra változtassuk át. A régi világban is úgy volt, hogy az ünnepek után legnagyobb örömmel a karácsonyi ajándékokat kicserélésére okozta. Most kicséréről szó sincs.

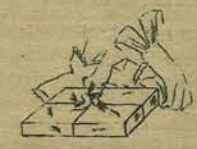
Hogy mért nem, arra nem szívesen térnék ki, miután ez hosszabb pénzügyi szakelődást jelentene, amit különben úgyis mindenki tud és naponta négyezer-ötzötré hárátaival és rokonaival behatóan megbeszél. De visszatek az ajándékokra, ami sokkal izgalmasabb téma e percben. Tehát először is ott viritott férjünköt egy szép róka-gallér — igaz, hogy csak fele képviselte a karácsonyi ajándékot, másik felét majd szülnapunkra kapjuk.

De a gallért kettévágni nem lehet: ami magyarul annyit jelent, hogy hordhatjuk és miután szülnapunk majd márciusban lesz, a férj majd csak ad még valamit külön is. Ezzel a gallérral kapcsolatban mindjárt van egy kis megjegyezni valónk: ne varrassuk kabátunkra. (Lévéen csak egy kabátunk, előfordulhat, hogy hóban vagy esőben kell elmennünk és az mindkettő nagyon árt az általunk Alexandrának keresztelt gyönyörű gallérnak.) Kapszoljuk csak a kabáthoz négy kapcsolcsal és «slingivel». Alexandra mellett apró csomagot találtunk és az apró csomagban, ó jaj, estélyi ruhához való türkizkék muszlinkendőt. Már hónapok óta úgyis bosszant lábatiankodó estélyiruhás óskorszakból megmaradt két muszlinkendőnk. Most nőtt hozzá egy harmadik. Rövidebb töprengés után azonban kitűnő ötletünk támadt és még dicsértük is az ajándékozó nagy eszét. A meglévő fekete és bordó kendőhöz a sarkoknál hozzávarrjuk az újonnan érkezettet, úgy, hogy a fekete legyen közepén és nagyszerű sálunk lesz magasanakú fekete ruhánkhoz.

Az apró csomag egy nagy csomagon csücsült, a nagy csomagban pedig békebeli, selyempapírok tömegébe pakolva, pántlikákkal átkötve két és fél méter fehérneműanyag hunyorgatott felénk. Ez már komoly problémát okozott, miután szükségünk van — mondhatnám égető szükségünk — kombinéra, hálógíngre és bugyira. Hogy lehetne mindezt két méterből megoldani? A kérdés megoldásához igénybevevettük számtanzenli nagybátyánkat is, aki logaríccal felszerelve elvonult három órára és azután valami képtelen, ilyen elvont tudományú zsenire jellemző használhatatlan eredményt közölt velünk. Mi pedig itt álltunk tanácsolatlanul és kétségbe esve, mert kombinéra sok, hálógíngre kevés, szóval a legnagyobb bajokban voltunk. Ilyenből kivetető utat csak fordókádban, meleg vízben ázva, lehet találni. (Az ünnep tiszteletére fürdő is volt.)

Hosszabb időre bevonultunk tehát a kádba és ott azután kitaláltuk, hogy régi szakadt hálógíngünk 7/8 részét felhasználva, két méterből hálógínget csináltatunk, a megmaradt félméterből pedig egy kombinénának az alját, amit viszont egy helyenként ugyanolyan, de szép csipkés ágytyukas, de szép csipkés ágytyukas. A harmadik fehérneműdarabot ezúttal ki kellett hagyni, de hát majd csak megkönyörül egyszer valaki rajtunk és vesz egyet. Szerényen húzódtott meg Alexandra mögött egy pár gyapjúzokni. Sajnos, erre a műfajra semmi szükségünk, mert nincs hozzávaló sportcipőnk, ellenben a kesztyűfronton vannak nálunk nagy bajok.

Van ugyan egy pár bőrkesztyűnk, de ebben már úgyis megfagyott a kezünk; tulajdonképpen kötött kesztyűnk is van, de bármennyire szégyeljük, csak felemással rendelkezünk. Így azután örök problémát okoz, hogyan oldjuk meg, hogy egyszerre sohase vegyük ki mindkét kezünket zsebünkéből, mert akárhogy is van, egy kétujjas piros angorakesztyű balkezünkön és egyötujjas szürke férfikesztyű másikkal balkezünkön sehogyan sem néz ki. Konklúzió: a zokniknak azonnal nekiesztünk, vacsoráig felfejtettük és mire vége az ünnepeknek, kesztyűt kötünk magunknak belőle. Azután kaptunk még könyveket, lemezt, gyertyatartót, papírszalvétát és szappant, de hárhogyan is töprengtünk és gondolkodtunk, ezekből sehogyan sem tudunk tavasza kosztimót csináltatni.

Utoljára maradtak még a «kedves» anyós képtelenül csunya hamutála és a vénlány nagynéni ugyanilyen csunya saját készítésű horgolt terítője. Ezeket majd jövőre kicséréljük: a nagynéni kapja a hamutálat, az anyós pedig a terítő-borzadályt, mi pedig, mint annyi éyben már, újra azt reméljük, hogy sikerül őket megsérteni és a következő tiz évre megszabadulni kellemes társaságuktól.

Péter Éva

ÉTREND.

Vasárnap: paradicsomleves, rakottburgonya gombamártással, lekvárospalacsinta. Hétfő: bableves csipetkével, sült tök. Kedd: sóskaleves pirított kenyérrökökával, sajtosmetélt vizet, hogy jó leveg legyen és sütőben pirosra sütjük. Készítünk hozzá zsemlyemártást, amit habarhatunk is, így sok zsírt megtakarítunk.

RECEPTEK.

Rakottburgonya.

1 kg főtt, karikára vágott burgonyát 2 karikára vágott keménytojással berakjuk, ráöntünk kevés zsírral és tejföllel fölmelegített vizet, hogy jó leveg legyen és sütőben pirosra sütjük. Készítünk hozzá zsemlyemártást, amit habarhatunk is, így sok zsírt megtakarítunk.

Túrós tészta.

1/2 kg lisztet, 2 deka élesztővel és kevés zsíradékkal jó kalácsrészt készítünk. Ha megkelt, kinyújtjuk és négyzetletre vágjuk, a töltelék középebe rakjuk, négy sarkát összehajtjuk, feketekávéval megkenjük és kikenetepsiben sütjük. Töltelék: 1/2 kg túrót szaporított főtt áttört burgonyával, ha édesen akarjuk, édesíthetjük cukorral, de sacharinnal is nagyon jó. Készíthetjük sósan is, kaporral izesítve. Ha nagyon száraz lenne, tejföllel hígítjuk.

Sültburgonya.

A burgonya nagyon kevés zsíradékot fogyaszt, ha négybe vágva sütőben sütjük, kevés zsíradékot öntve alája, vagy ha előzőleg héjában megfőzzük és meghámozva egészben serpenyőben sütjük.

Burgonyafánk.

1/2 kg lisztet, 1/2 kg főtt áttört burgonyát, egy egész tojást, 2 dkg élesztőt kevés sóval és annyi vízzel, hogy elég kemény tésztát kapjunk, jól megdagasztjuk. Megkelesztjük, fánkszagotával kiszakítjuk és még egyszer kelesztjük. Forró olajban sütjük.

TANÁCSOK:

Nehéz ma vacsorát főzni, ha csak nincs maradékunk ebédre. Mégis szeretnénk felóra alatti, amíg gáz van, valami újat főzni, hogy változatosabb legyen étrendünk.

Ha délen van helyünk a tűzhelyen, főzzünk burgonyát és este kevés hagymászíron megpirítjuk. Gyorsan készíthetünk hozzá valami mártást (kapor, gomba, paradicsom stb.) és már tálalhatjuk is a kitűnő, izletes vacsorát.

Ha sok a pénzünk, vegyünk egy libamellet vagy hátat és készítsünk kolbászt. Azt akár hidegen vagy melegen, főzve vagy sütvé mindenki szereti. Tekintve, hogy a pesti háziasszonyok nem igen tudnak kolbászt készíteni, leírom az elkészítés módját. A húst megdaráljuk, sóval, paprikával, borsal, fokhagyma levélével izesítjük, öntünk hozzá vizet, hogy könnyen gyúrjuk és mint a kenyértésztát, jól kidagasztjuk. Vékony kolbászbélbe töltjük és már tehetjük is oda sütni.

Nagyon jó vacsoránk lesz, ha a délről maradt hideg gombacroquette-hez burgonya- vagy káposztasalátát csinálunk.

Barsy Nándorné

RÁDIÓT CSÖVET, sérült rádiót is **VESEK** — Érte is megyek
ULMER, Gyulai Pál-utca 12 III. 7

Nézze meg a cipőjét, mert mások is nézik!

Használt, kopott cipőjét a legtökéletesebben festem. Arany, ezüsből minden létező színre festek. **Belvárosi Cipőkellék IV. ker., Kecskeméti-utca 2 szám**

STAR SZAPPAN A SZAPPANOK SZTÁRJA

Csillár
ötletes ajándékok!
CSILLÁROK ÉS VILÁGÍTÁS RT.
VII., ERZSÉBET-KÖRÚT 41

Egészség és Szépség

A haj ápolása

Néhány évtizeddel ezelőtt a megváltozott divattal együtt szükségszerűen bekövetkezett a rövid haj reneszánsza is, melyet annak idején a rómaiak asszonyai kultiváltak előszeretettel. A mai nők szemében, akiknek haját modern villamosgép segítségével tartóshullámmal egy óra alatt hat hónapra szalonképesé teszik, elképzelhetetlen az az ónsá-nyargatás, melyet ósanyáink sokszor méteres hajfonatukkal egy-egy bái frizura épségben tartása miatt elszenvedtek. Még nem is olyan régen a haját higiéniaellenes és egészségtelen segédesszűzőkkel, különböző hajbetekekkel és álhajjal, kemény toronyalakba magasztították fel, hatalmas fésűkkel, virággal és díszítőfigurákkal (parfómós flakonok) ékesítették.

A haj ápolását eddig a férfiak hanyagolták el, néhány év óta azonban — mióta a rövid haj a kötelező — a nők sem fektetnek elég súlyt fejbőrük gondozására és azt hiszik, hogy rendszeres ondolálással vagy hajfestéssel eleget tettek a hajápolás összes követelményeinek. Ez a felfogás éppen olyan téves, mint a férfiaknak az a meggyőződése, hogy hajnövesztőszerek használatával, vagy a haj levágásával sikerül megakadályozni a hajhullást.

Az egészséges, ápolat haj kellemes tapintatú, tompafényű, puhán omló. Tapintata függ az egyes szálak vastagságától is, ami a haj színe szerint, sőt egyénenként változó. A hajszálak élettartama 3—4 év. Ezen idő elteltével a hajszál kihull és helyébe új nő. A hajhullás tehát csak akkor nevezhető kórosnak, ha az meghaladja az élettartalmát meghatározott mennyiséget, ami általában napi 50—60 szálnak felel meg.

A kihullott hajszál mennyiségét legjobban úgy ellenőrizhetjük, hogy két héten át a fésülködésnél elhullatott hajszálakat megszámolva, külön borítékba tesszük és végül ellenőrizzük, hogy fokozódott vagy csökkent-e a kihullott hajak száma. A hajhullás első stádiumában a szálak fokozatosan megrovidulnek, megvékonyodnak és fozozozottakká válnak.

A korai hajhullás inkább férfiaknál lép fel és veleszületett hajlamon (familiaris dispozição) ideges és baktériumos eredeten kívül, főleg a fejbőr úgynevezett seborrhoeás elváltozása okozza. A fejbőrben lévő faggyúmirigyek ilyenkor fokozott mértékben termelik váladékukat, a bőr felületre rétegegyeduzzad és a termelt zsíradék beszáradása következtében létrejön a fejkorpa, melynek tömege presél a hajszálakat, azokra nyomást gyakorol. Ennek következtében a szálak táplálkozása zavart szenved, megbetegszik, elvékonyul és végül kihull. Ilyenkor az utánnövésben is zavarok állnak elő, egyre kevesebb a pótlás és így aránylag rövid idő múlva beáll a kopaszodás.

A haj ápolásánál is elsősorban a fokozott tisztaságra kell ügyelnünk. Havonként két-háromszor tiszta meleg vízzel és megfelelő szappannal meg kell mosnunk a fejbőrt. A szappan minősége aszerint változó, hogy száraz vagy zsíros-e a fejbőr. Szárazbőrűek a fejmosáshoz neutrális hatású tölzszirozott szappant és olajos bedörzsöléseket, zsírosbőrűek pedig kénés vagy szalicilios szappant és alkoholos leöblítéseket alkalmazhatnak. A hajmosáson kívül jelentős szerep jut még a fésű és kefe rendszeres használatának, mely a haját fényessé, simává teszi és a

fejbőrre gyakorolt enyhe izgató hatásánál fogva erősíti a hajgyökereket.

A hajhullás gyógyításában elsősorban meg kell emlékeznünk a napfényről, mely egyike a leghatásosabb gyógyszerközöknek. Nyáron olyanoknak, akik sokat járnak fedetlen fűvel a napon, rendszerint megáll vagy legalábbis csökken a hajhullás. Kvarcénykezeléssel is szép eredmények érhetők el, különösen azokban az esetekben, mikor a hajhullás, kiállott fertőző betegségek következtében lép fel. Az utóbbi időben villamos fejbőrmaszázt is sikeresen alkalmaznak a hajhullás megakadályozására. Ennek hatása két irányú: megerősíti a hajgyökereket, másrészt pedig a hajszemölcsökre gyakorolt izgató hatásánál fogva elcségti a hajszálak növekedését.

A hajhullás gyógyításában legfontosabb, hogy idejében kezdjünk hozzá a megfelelő gyógyszerkezeléshez. Ha a hajszemölcsök sorvadása bekövetkezik, úgy a hajhullást többé megakadályozni nem lehet.

Kozmetikai orvosunk megemelt és felbéllyegzett választóriték beküldése ellenében levélben is válaszol. Levelek nevére címezzé, a szerkesztőségbe küldendő.

DR. HEKS IMRE
orvoskozmetikus.

Tanulj meg szépségnek lenni, avagy az amerikai nő titka

Megesz a sárga irigység, szájunk nyitva marad a csodálkozástól, mikor azt látjuk az amerikai híradókban és az itt-ott nyomokban felbukkanó amerikai illusztrált lapokban, hogy az átlag amerikai nő is mind olyan szép és úgy fest, mintha legalábbis a Hayworth lenne. Akkor is szép, ha tulajdonképpen nem az. Ez kissé paradoxan hangzik, de mégis így van. Mert nincs olyan nő tengerentúli, aki azt a tény, hogy ő nem szép, vagy pláne csunya, elfogadná. Nincs is rá módja. Első feladott lépésével (amit műfelen a selyemharisnya felhúzása jelent), egyidejűleg ő elvonul a kozmetikushoz. Ez pontosan szemügyre veszi, megjegyzi hibáit, kikeresi arcán azt, ami érdekes, vonzó és sexipilt jelent majd és mindezt összegezve megtalálja számára azt a tipust, amit leginkább faragni tud belőle. (Igy lesz a szende kislányból vamp, az ördögből tündér, a szöképből vörös, a szürke egérkéből ragyogó nő.) Előírja neki, hogy egyszer vagy kétszer egy héten menjen el hozzá kezelésre, mely alkalmakkor alaposan kitisztítja, megpöfözza, bepakkolja, kigőzöli és villannyal megkinozza, vagyis mindazt megteszi, amire a delinkvens bőre igényt tart. Azután előírja neki, hogy otthon, reggel és este 5—5 percig ő maga mit tegyen szépsége érdekében; pontosan megmondja milyen krémeket, alapozókat, vizeket használjon. Miután mindez megtörtént, következik a legfontosabb. Kikeresi, illetve kikeverti számára a pudereket, arc- és szájrúzsokat, szempilla- és szemhéjfestékeket, majd elmagyarázza és megmutatja neki, hogy hogyan fesse magát; mikor és mihez használjon sötét, vagy világos színeket. Ezek a dolgok az amerikai nő számára éppen olyan fontosak és természetesekek, mint hogy kezet és fogat mosson. Az oka pedig az, hogy csak úgy tud az életben elhelyezkedni, ha szép. Akár üzemi bármilyen dolgozó nőről legyen is szó, mind betartja a szépség diktálta szabályokat. Egész fiatalon kezdik és öreg korukig folytatják. Ezért látjuk mi úgy, hogy Amerikában minden nő szép, pedig ismétlélük, csak kis hányada igazán az, de mind — és kivétel nélkül mindég — ápolat, üde, csinos és jómegjelenésű.

Öt a szépség nem luxus; vagy mennyire nem, mutatja, hogy üzemekben, vállalatokban, áruházakban saját kozmetikai szalon áll a női alkalmazottak rendelkezésére. Így azután nem nehéz mindig kedvesen mosolyogni.

Fried Piroška

Mozik műsora

ROYAL APOLLÓ : MODERN PIMPERNEL
2, 1/5, fél 7, vas. 1/12 is. URÁNIA : dec. 22-től
TANITÓNÓ (magyar) 2, 1/5, 1/7, vasárnap
1/2 is. SCALA : dec. 22-től TANITÓNÓ
(magyar) 2, 1/5, 1/7, vas. 1/2 is. OMNIA :
dec. 19-től NOTRE DAMEI TORONYÓR
(amerikai) 1/3, 1/5 és 1/7 órákor, vasár- és
ünneppnap d. e. 1/2 is. HIRADÓ FILMSZIN-
HÁZ Erzsébet krt. 13. TUNISZI GYŐZELEM.
Előadások folytatólagosan reggel 9-től este 9
óráig. RÁKÓCZIÚTI HIRADÓ MOZGÓ (Rá-
kóczi-út 82.) : TUNISZI GYŐZELEM. Előadá-
sok reggel 9-től folytatólagosan este 9-ig.
ADY : dec. 20—26. ÜLDÖZÖTTEK (francia)
dec. 27—jan. 2. SZERELMI RECEPT (ameri-
kai). Előadások 1/12, 2, 4, 6. SÁGVÁRI : dec.
20—26. ASSZONY AKAROK LENNI (ameri-
kai) dec. 27—jan. 2. NŐK EGYMÁS KÖZT
1/2, 3, 1/5, 1/7, vasárnap d. e. 11 órákor is.
FLÓRIÁN : dec. 20—26. VÁRLAK (amerikai).
Dec. 27—jan. 2. WATERLOO BRIDGE (ameri-
kai). Előad. hétk. 1/3, 1/5, 1/7, vas. d. e.
11-kor is. SZABADSÁG : dec. 20—26. GUNGA
DIN (amerikai), dec. 27—jan. 2. NŐK EGY-
MÁS KÖZT (amerikai) 3, 5, 7, vas. 1/2 is.
DÓZSA : dec. 24—26. MEGBÉLYEGZETI
ASSZONY (amerikai), 27—30. ÚJ FÖLDESŰR
(magyar) 3, 5, 7, vasárnap 1, 3, 5, 7. ZUGLÓI :
dec. 24—26. HÓFEHÉRKE (amerikai), dec.
27—30. ÚRILÁNY SZOBÁT KERES (magyar)
hétk. 3, 5, 7, vas. 1, 3, 5, 7. MARX : dec. 24—26.
MÉGIS SZÉP A VILÁG (amerikai), 27—30.
ASSZONY, ORVOS ÉS A HARMADIK (ameri-
kai) 1/2, 3, 1/5, 1/7, vasárnap d. e. is. KISPEST
ROYAL : dec. 25—27. VÁRLAK (amerikai),
28—30. ALVILÁGISZŰZ (amerikai). KISPEST
FLORA : 25—27. ALVILÁGI SZŰZ (amerikai),
28—30. VÁRLAK (amerikai). ÚJPEST SZA-
BADSÁG : dec. 20—26. GUNGA DIN (ameri-
kai), dec. 27—jan. 2. VÁRLAK. ÚJPEST
TÜNDÉR : dec. 24—27. FINOM FAMILIA
(amerikai), dec. 28—30. EGY CSÓK ÉS MÁS
SEMMI. KOSSUTH PESTERZSÉBET : dec.
25—29. NOTREDAMEI TORONYÓR, dec.
30—31. KACAGÓVERSENY. PESTERZSÉ-
BET TÁTRA : dec. 25—28. VIHAR UTÁN
(magyar), dec. 29—jan. 4. ZIEGFELD GIRL
(amerikai).

FÉNYSZÓRÓ

MŰVESZETI HETILAP

Főszerkesztő: BALÁZS BELA

Felelős szerkesztő: BEKEFFI ISTVAN

Felelős kiadó: GYÖNGY PÁL

KIADJA A MAGYAR FILMPARI R. T.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST, IV. SZÉP-UTCA 3

TELEFON: 181-754.

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem adunk vissza

Csak válaszbellyeggel ellátott levelekre válaszol a szerkesztőség

455369 - Athenaeum Rt. mélynyomás

Felelős: TALABÉR FERENC

Ünnepekre új rúzs és púderszínek,
gyógykrémek, arckezelés
Vermesné Rohács Ilona
KOZMETIKUS-nál
ERZSÉBET-KÖRÚT 56 I. TEL.: 222-225

FÉNYSZŐRŐ

És a falu!

Az első demokratikus magyar film,
A TANTONŐ
amelynek a végén Jávor Pál közismert balesete történt.
amelynek a végén Jávor Pál közismert balesete történt.
amelynek a végén Jávor Pál közismert balesete történt.

КАРАСОНУКОГ А ГОКОМ ИСТОВА ОО